

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, miljödomstolen, deldom den 30 oktober 2003 i mål nr M 58-03,
se bilaga A

KLAGANDE OCH MOTPART

Billerud Karlsborg Aktiebolag, 556310-4198, 952 83 Karlsborgsverken

Ombud: Advokaten **T.C.**, Alrutz' Advokatbyrå AB, Box 7493,
103 92 Stockholm

KLAGANDE OCH MOTPART

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

SAKEN

Tillstånd till nuvarande och utökad pappersproduktion m.m.

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Miljööverdomstolen ändrar miljödomstolens dom på följande sätt.

A. Villkorspunkten U 7 skall ha följande lydelse:

Bolaget skall redovisa den miljöpåverkan som transporter till och från bolagets anläggning kan orsaka i anläggningens närområde samt möjligheterna att genom val av transportslag eller transportlösningar minska denna påverkan. Redovisningen skall innehålla exempel på åtgärder och deras miljö- och kostnadsmässiga konsekvenser samt bolagets förutsättningar att genomföra dem.

Utredningen samt förslag till åtgärder och slutliga villkor, skall redovisas till miljödomstolen senast ett år efter det att denna dom vunnit laga kraft.

B. Villkorspunkten 7 skall ha följande lydelse:

Innan nya kemiska produkter som innehåller för verksamheten nya ämnen tas i bruk i produktionen skall tillsynsmyndigheten informeras. Informationen skall innehålla uppgifter om produktens miljöegenskaper som nedbrytbarhet, ekotoxicitet och potentialen för bioackumulerbarhet. Tillsynsmyndigheten får medge undantag från kravet på information för en enskild produkt.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 2	08-700 34 00 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	08-21 93 27	måndag – fredag 09:00-11:30 12:30-15:00

C. Som ytterligare villkor för verksamheten föreskrivs följande slutliga villkor:

9. Fr. o. m. år 2007 får det i produktionen inte användas sådana kemiska produkter för vilka det saknas dokumenterad kunskap om risken för olägenheter för den yttre miljön p.g.a. dålig nedbrytbarhet, potential för akut och kronisk toxicitet och bioackumulering. Tillsynsmyndigheten får medge undantag från kravet på dokumenterad kunskap och anstånd från tidskravet för en enskild produkt.

10. Bolaget skall i god tid före en nedläggning av hela eller delar av verksamheten inge en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten.

D. Miljööverdomstolens beslut den 8 december 2003 skall inte längre gälla.

YRKANDEN M.M. I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Billerud Karlsborg AB (bolaget) har yrkat att Miljööverdomstolen skall upphäva det av miljödomstolen meddelade prövotidsförordnandet avseende transporter (villkor nr U 7) samt, som det slutligen bestämt sin talan, yrkat att villkoret avseende kemikaliehantering (villkor nr 7) skall ges följande lydelse:

”Innan nya kemiska produkter som innehåller för verksamheten nya ämnen tas i bruk i produktionen skall tillsynsmyndigheten informeras. Informationen skall innehålla de uppgifter om miljöegenskaper som nedbrytbarhet, ekotoxicitet och potentialen för bioackumulerbarhet som kan erhållas hos tillverkaren/importören eller genom sökning i för bolaget tillgängliga databaser eller på annat liknande sätt.”

Naturvårdsverket har yrkat att villkor rörande kemikaliehantering och avveckling av verksamheten skall föreskrivas med den lydelse som Naturvårdsverket yrkade vid miljödomstolen, nämligen:

Kemikaliehantering

”Fr.o.m. den 1 januari 2005 får det inom verksamheten endast användas sådana kemiska produkter för vilka det finns dokumenterad kunskap om risken för olägenheter för den yttre miljön p.g.a. dålig nedbrytbarhet, akut och kronisk toxicitet och potentialen för bioackumulering”

Nedläggning

”Bolaget skall i god tid före en nedläggning av hela eller delar av verksamheten inge en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avsikten med åtgärden skall vara att säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas för att undvika föroreningsrisker och att återställa platsen i ett från miljösynpunkt tillfredsställande skick.”

Bolaget har bestritt Naturvårdsverkets yrkanden.

Naturvårdsverket har, beträffande bolagets yrkande om att det av miljödomstolen föreskrivna villkoret om kemikaliehantering (villkor 7) skall omformuleras, tillstyrkt bifall till att villkoret formuleras enligt följande:

”Innan nya kemiska produkter som innehåller för verksamheten nya ämnen tas i bruk i produktionen skall tillsynsmyndigheten informeras. Informationen skall innehålla uppgifter om miljöegenskaper som nedbrytbarhet, ekotoxicitet och potentialen för bioackumulerbarhet.”

I övrigt har Naturvårdsverket bestritt bolagets ändringsyrkande.

Miljööverdomstolen har i beslut den 8 december 2003 förordnat att det av miljödomstolen meddelade villkoret nr 7 avseende kemikaliehantering tills vidare inte skall gälla och samtidigt beslutat ett tillfälligt villkor i enlighet med bolagets ursprungliga yrkande i Miljööverdomstolen.

Miljööverdomstolen har med stöd av 23 kap. 6 § första stycket miljöbalken avgjort målet utan huvudförhandling.

UTVECKLING AV TALAN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har till stöd för sin talan i Miljööverdomstolen i huvudsak anfört samma omständigheter som vid miljödomstolen med följande tillägg och förändringar:

Bolaget

Villkor rörande transporter

De frågor rörande transporter som är aktuella i målet har varit föremål för Högsta domstolens prövning av en ansökan av Stora Enso Hylte AB, varvid Högsta domstolen har upphävt prövotidsförordnandet (NJA 2004 s. 421). Förhållandena är motsvarande i nu aktuellt mål och prövotidsförordnandet bör därför upphävas.

Villkor rörande kemikaliehantering

Vad avser det av miljödomstolen föreskrivna villkoret om kemikaliehantering måste det anses vara så att förpliktelser som följer direkt av lag inte bör upprepas i villkor. Innehållet i den första meningen i villkor 7 får liten självständig betydelse vid sidan av innehållet i 2 kap. 6 § miljöbalken. Den första meningen i villkor 7 bör därför utgå.

Beträffande ansvaret för den information om miljöegenskaper som skall tillhandahållas tillsynsmyndigheten kan bolaget inte åläggas att inhämta mer kunskap om en kemikalies egenskaper än vad kemikaliens tillverkare eller importör har en skyldighet att tillhandahålla enligt reglerna i 14 kap. miljöbalken. Bolaget ansvarar därutöver för att, på grundval av denna information, tillräcklig kunskap finns om avloppsvattnets effekter kopplat till den samlade kemikalieanvändningen och aktuella produktionsförhållanden.

Bolaget är berett att tillmötesgå Naturvårdsverket på så sätt att en skyldighet för bolaget att själv tillägna sig information införs i villkoret men att denna skyldighet uttryckligen begränsas till sådan information som finns tillgänglig men som nödvändigtvis inte finns sammanställd sedan tidigare, t.ex. genom sökningar i databaser samt genom att ställa krav på leverantörer. Detta arbete bör dock kunna prioriteras till sådana kemikalier som används i mer betydande omfattning och där det utgående från till exempel uppgifterna i befintliga säkerhetsblad finns särskild anledning att söka ytterligare kunskap rörande en kemikalies inneboende egenskaper. Arbetet kan och bör ske med tillämpning av produktvalsprincipen i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Naturvårdsverkets yrkande om krav på dokumenterad kunskap rörande risker med den yttre miljön i angivna avseenden är generellt och riktar sig mot användningen av alla kemiska produkter i bolagets samlade verksamhet, utan hänsyn till vilka volymer som utnyttjas och för vilka ändamål eller i vilken process det sker. Till följd härav kommer sådana krav att resultera i restriktioner rörande bolagets verksamhet som saknar miljömässig relevans. Redan detta gör kravet orimligt. Ett villkor i enlighet med Naturvårdsverkets yrkande gör inte skillnad på förutsättningarna att införskaffa information och det är möjligt att informationen rent praktiskt inte kommer att kunna tas fram av bolaget som användare av produkterna. Villkoret riskerar därför att omöjliggöra den tillståndsgivna verksamheten och får därför inte föreskrivas. I vart fall riskerar ett framtagande av informationen att endast kunna komma att ske till orimliga kostnader.

Till följd av det anförda bör villkoret 7 i miljödomstolens dom utformas i enlighet med bolagets yrkanden och Naturvårdsverkets yrkande om införandet av ett ytterligare villkor för kemikalieanvändningen avslås.

Villkor rörande åtgärder vid nedläggning av verksamhet

Miljööverdomstolen har i ett fall snarlikt det nu aktuella funnit att några särskilda villkor rörande åtgärder vid nedläggning av verksamheten inte var påkallade (Miljööverdomstolens dom den 4 juli 2003 i mål nr M 1936-03). Sedan domen överklagats har Högsta domstolen valt att inte bevilja prövningstillstånd. Naturvårdsverkets yrkande i denna del bör därför avslås.

Naturvårdsverket

Villkor rörande transporter

Naturvårdsverket har i denna del hänvisat till vad verket anfört i rättsfallet NJA 2004 s. 421.

Villkor rörande kemikaliehantering

För att en verksamhetsutövare skall kunna fullgöra de förpliktelser som följer av miljöbalken krävs det att denne har kännedom om de risker för effekter på människors hälsa och miljön som användningen av olika produkter kan medföra. Naturvårdsverket anser att kraven i miljöbalken innebär att kemikalien inte bör användas om någon väsentlig del av denna kunskap saknas.

För att en verksamhetsutövare skall kunna göra en relevant riskbedömning (enligt 2 kap. 2 § miljöbalken) för den egna användningen av en kemikalie kan han behöva ytterligare information utöver den som leverantören av en kemisk produkt lämnar. De regler om utredningar som åligger tillverkare och importörer enligt 14 kap. 17 § miljöbalken kan inte tolkas så att den information som leverantören lämnar i varuinformationsblad och genom märkning alltid är tillräcklig för att göra en riskbedömning för kemikalieanvändningen vid en verksamhet.

Av Naturvårdsverkets yrkande följer inte nödvändigtvis att bolaget själv måste ta fram data om de kemikalier som man använder. Innebörden av villkoret är att se till att man, enligt vad som krävs enligt 2 kap. 2 § miljöbalken har kunskap om kemikaliernas egenskaper. Denna kunskap måste anses nödvändig, dels för att kunna vidta nödvändiga försiktighetsmått enligt 2 kap. 3 § miljöbalken, dels för att kunna tillämpa utbytesprincipen i 6 § i samma kapitel.

Villkorets utformning enligt miljödomstolens dom ställer inte några krav på att tester måste göras. I en del fall kan allmänna resonemang föras i fråga om kemikalier som rimligen inte kan medföra olägenheter och under vissa förutsättningar kan en metodik (QSAR) användas för att beräkna miljödata. Skogsindustrierna har även genom sitt eget kemikalieregister på Skogsindustrins Tekniska Forskningsinstitut tillgång till information om kemikalier.

Villkor rörande åtgärder vid nedläggning av verksamhet

Enligt artikel 3 i det s.k. IPPC-direktivet åligger det en verksamhetsutövare att återställa platsen för verksamheten i tillfredsställande skick. Enligt samma artikel är det tillståndsmyndigheterna som har att tillse att nämnda skyldighet uppfylls. Av artikel 9.6 framgår vidare att ett tillstånd till en verksamhet som omfattas av direktivet skall innehålla krav på åtgärder som rör andra förhållandena än de som gäller den faktiska driften samt att, om det finns risk för miljöpåverkan, hänsyn på lämpligt sätt skall tas till bl.a. den slutliga nedläggningen av verksamheten.

Naturvårdsverket anser att det vid den aktuella typen av verksamheter alltid föreligger en risk för miljöpåverkan. Det finns därför skäl att föreskriva det yrkade villkoret. De verksamheter som omfattas av IPPC-direktivet är därtill sådana som normalt pågår under en längre tid och där det vid tillståndsgivningen inte kan förutses när de skall läggas ner. För verksamheter där en nedläggning kan antas medföra en risk för miljöpåverkan skall villkor föreskrivas oavsett när nedläggningen kan antas ske.

Enligt artikel 10 i Romfördraget är en svensk myndighet skyldig att tillämpa principen om en fördragskonform tolkning. Förutsatt att det finns ett tolkningsutrymme som medger det, måste således myndigheten tillämpa bestämmelserna i ett direktiv även om dessa inte genomförts fullt ut i den nationella lagstiftningen. Tillämpliga bestämmelser i miljöbalken ger ett sådant tolkningsutrymme som krävs för att föreskriva ett villkor om efterbehandling.

YTTRANDE I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. Det måste anses vara av yttersta vikt att tillräcklig kunskap om kemiska produkters miljöfarlighet finns tillgänglig då produkterna tas i bruk i verksamheten. Kravet på minsta miljöfarlighet måste emeller-

tid alltid vara rimliga och ett utbyte bör inte krävas om det kan medföra orimliga konsekvenser för bolaget, t.ex. påtagligt förändrad kvalitet hos en produkt.

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Villkor rörande transporter

Mot bakgrund av Högsta domstolens avgörande i rättsfallet NJA 2004 s. 421 (rörande Stora Enso Hylte AB) har Miljööverdomstolen i ett flertal fall tagit ställning till behovet av att meddela prövotidsförordnanden avseende utredningar av den miljömässiga inverkan som transporter till och från en verksamhet har i en anläggnings närområde. Miljööverdomstolen gör följande bedömning av transporternas betydelse för prövningen av nu aktuell ansökan.

Av bolagets uppgifter om transporterna framgår att vedråvara till verksamheten huvudsakligen transporteras med båt och lastbil medan transporterna av färdiga produkter av massa och papper från verksamheten till största delen sker med tåg och båt. Kemikalier till och från verksamheten transporteras med främst båt och lastbil.

Transporterna ger upphov till störningar i form av buller och säkerhetsrisker samt utsläpp av bl.a. kvävedioxid, svaveldioxid, kolväten, stoft och koldioxid. Bolaget har inte redovisat hur stora utsläppen är från transporterna eller vilka risker dessa i övrigt ger upphov till inom det område som i övrigt påverkas av bolagets anläggningar (närområdet). Omfattningen av transporter till och från bolagets anläggning ger emellertid vid handen att det rör sig om stora utsläppsmängder.

Miljööverdomstolen anser att det krävs ett bättre underlag för att det skall vara möjligt att ta ställning till vilka villkor som eventuellt behövs till följd av transporterna till och från anläggningen. Underlaget bör nu tas fram inom ramen för ett prövotidsförordnande när så inte skett inom ramen för ansökan. Bolaget bör åläggas att under prövotiden utreda och till miljödomstolen redovisa de uppgifter som anges i domslutet under punkten A. Det bör under utredningen beaktas att det inom varje transportslag kan finnas alternativa lösningar som kan påverka miljön i olika grad. Även transporttekniska och logistiska lösningar bör övervägas. Kostnadsmässiga aspekter bör självfallet redovisas.

Villkor rörande kemikaliehantering

Parterna är överens om att tillståndet bör förenas med ett villkor enligt vilket bolaget skall informera tillsynsmyndigheten innan nya kemiska produkter som innehåller för verksamheten nya ämnen tas i bruk i produktionen. De frågor som Miljööverdomstolen har att ta ställning till är dels huruvida den information som bolaget enligt villkoret skall lämna till tillsynsmyndigheten skall begränsas till sådan information som lämnas av tillverkare och importörer eller som annars finns offentligt tillgänglig och dels huruvida bolaget skall förbjudas att använda sådana kemiska produkter för vilka information i nämnda avseenden saknas.

Enligt 14 kap. 8 § miljöbalken åligger det tillverkare och importörer av kemiska produkter att genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgifter som behövs till skydd för människors hälsa eller miljön. Det primära ansvaret för produktinformation åligger således tillverkare och importörer av kemiska produkter. Miljööverdomstolen har i tidigare avgöranden funnit att det följer av såväl kunskapskravet som försiktighetsprincipen i 2 kap. 2 § respektive 3 § miljöbalken att även en verksamhetsutövare har ett ansvar för att det finns dokumenterad kunskap beträffande de kemikalier som används i en verksamhet, något som särskilt får anses ge sig till känna då det är fråga om omfattande verksamheter av viss art (jfr Miljööverdomstolens domar 2004-06-30 i mål nr M 10499-02 och 2005-03-30 i mål nr M 9408-03).

Med hänsyn till omfattningen och arten av den här aktuella verksamheten finner Miljööverdomstolen det påkallat att bolaget, i fall där produktinformationen är otillräcklig, åläggs att själv medverka till att ta fram sådan kunskap som är nödvändig för att bedöma miljö- och hälsoriskerna av en användning av en kemisk produkt inom bolagets verksamhet. Det får emellertid anses rimligt att bolagets informationsskyldighet begränsas till sådana kemiska produkter som medför risk för störningar. Länsstyrelsen bör således kunna medge undantag från kravet i fall där det är fråga om sådana ämnen eller sådana kvantiteter att det är uppenbart att risken för störningar eller utsläpp är liten.

Sammantaget finner Miljööverdomstolen således att det med den ovan angivna möjligheten för länsstyrelsen att meddela undantag från informationskravet får anses rimligt att bolaget dels åläggs att informera tillsynsmyndigheten om nya kemiska produkter som tas i bruk och dels förbjuds att använda sådana kemikalier om vilka dokumenterad kunskap i nämnda avseenden saknas. Villkoren bör utformas i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Villkor rörande åtgärder vid nedläggning av verksamhet

Enligt 22 kap. 25 § första stycket 10 miljöbalken skall ett tillstånd i förekommande fall innehålla bestämmelser om de villkor som behövs med avseende på efterbehandling och ställande av säkerhet. Med beaktande av principen om fördragskonform tolkning bör bestämmelsen, för sådana verksamheter som omfattas av IPPC-direktivet, tolkas mot bakgrund av direktivet. Enligt artikel 9.6 i direktivet skall tillstånd för de verksamheter som omfattas av direktivet även innehålla krav på åtgärder som rör andra förhållanden än de som gäller vid normal drift. Om det finns risk för miljöpåverkan skall därför, enligt samma bestämmelse, hänsyn på lämpligt sätt tas till den slutliga nedläggningen av verksamheten.

Den verksamhet som bolaget bedriver omfattas av IPPC-direktivet och är av sådan art och omfattning att det vid en avveckling av hela eller delar av densamma får anses finnas risk för miljöpåverkan. På grund av vad som anförts bör tillståndet förenas med ett villkor om skyldighet för bolaget att i god tid före en nedläggning av verksamheten

till tillsynsmyndigheten ge in en avvecklingsplan. Detta ställningstagande innebär en ändring i förhållande till vad Miljööverdomstolen bestämt i ett tidigare mål.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast 2005-06-07

Ulf Bjällås
Per-Anders Broqvist
Rolf Svedberg
Lars Dirke

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ulf Bjällås, hovrättsrådet Per-Anders Broqvist, referent, miljörådet Rolf Svedberg samt hovrättsrådet Lars Dirke. Enhälligt

DELDOM
2003-10-30
meddelad i Umeå

Mål nr M 58-03 1(43)
Aktbilaga 27

SÖKANDE

Billerud Karlsborg Aktiebolag, 556310-4198, 952 83 KARLSBORGSVERKEN
Ombud: Advokat T.C. , Alrutz' Advokatbyrå AB Box 7493,
103 92 STOCKHOLM

SAKEN

Tillstånd till nuvarande och utökad pappersproduktion m.m. vid Karlsborgs Bruk i
Kalix kommun, Norrbottens län
Koordinater: X = 7319400 Y = 1841700 (RT 90 2,5 gon V).
Branschkod utifrån SNI: 21.112-1

DOMSLUT

Tillstånd

Miljödomstolen som godkänner den i målet ingivna miljökonsekvensbeskrivningen lämnar Billerud Karlsborg Aktiebolag (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att vid Karlsborgs Bruk dels tillverka högst 290.000 t/år blekt sulfatmassa och högst 175.000 t/år papper, dels bestryka högst 70.000 t/år internt och externt tillverkat papper samt dels att utföra härför erforderliga ändringar av anläggningen.

Prövotid

Miljödomstolen uppskjuter avgörandet av vilka villkor beträffande skyddsåtgärder och begränsningar som skall gälla i följande avseenden:

- utsläpp till vatten,
- utsläpp till luft av
stoff från sodapannan,
kväveoxider,
kolmonoxid och PAH från barkpannan,
processvavel från smältalösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser,
- buller,
- transporter,
- energihushållning samt
- efterbehandling av förorenade områden.

Under prövotiden skall följande utredningar utföras.

U1. Bolaget skall

- utreda nyttan av en utvidgad biologisk rening av utsläppen till vatten samt dimensionering och kostnader för en sådan anläggning,
- göra uppföljande undersökningar avseende artsammansättning och täthet, hälsotillstånd och reproduktion hos fiskpopulationen i recipienten och hos andra

lämpliga arter, t.ex. kräftdjur och alger, samt kemiska analyser och biologiska tester av avloppsvattnet,

- redovisa förekomsten av större utsläpp samt inverkan av dessa på recipienten vid olika val av reningsmetod.

Den närmare utformningen av undersökningarna skall bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

- U2. Utredning angående dels de vidtagna processinterna åtgärdernas effekter på utsläppet av kväveoxider dels möjligheterna att ytterligare nedbringa utsläppen och kostnaderna för detta.
- U3. Utredning angående sambandet mellan koncentrationerna av kolmonoxid och kväveoxider i rökgaserna från barkpannan vid olika pannlast, bränslemix och bränslekvalitet. När detta utretts skall utsläppet av PAH (polyaromatiska kolväten) mätas.
- U4. Utredning angående betydelsen av byte av elektroder i sodapannan för utsläpp av stoft från sodapannan. Utredningen skall inkludera stoftets innehåll av finpartikulärt stoft (PM10).
- U5. Utredning angående det samlade utsläppet av processvavel från smältalösare, hartsokeri och diffusa svaga gaser med målet att nå den dimensionerande nivån 0,15 kg svavel per ton massa.
- U6. Utredning angående vilka åtgärder som krävs, och kostnaderna för genomförande av dessa, för att nedbringa och om möjligt eliminera förekomsten av tillfälliga bullerstörningar nattetid med momentanvärden över 55 dB(A). Utredningen skall företas i samråd med tillsynsmyndigheten.
- U7. Bolaget skall redovisa möjligheterna att minska miljöpåverkan av transporter till och från bolagets anläggningar. Redovisningen skall innehålla exempel på åtgärder och deras miljö- och kostnadsmässiga konsekvenser samt bolagets förutsättningar för att genomföra dem. Vidare skall bolaget redovisa ett förslag till hur ett system med periodiskt reviderade handlingsplaner för att nedbringa miljöpåverkan av transporter skulle kunna utformas och sin inställning till att införa ett sådant system.
- U8. Bolaget skall utreda förutsättningarna för följande åtgärder och i detalj belysa kostnader, nytta och konsekvenser för utsläpp och hushållning av energi. Vidare skall bolaget utifrån bestämmelserna i 2 kap miljöbalken redovisa sin inställning till rimligheten av att vidta de olika åtgärderna.
 1. Införande av pumptömning i kokeriet.
 2. Åtgärder för att öka koncentrationen av torrsubstans i tjockluten till 85 %.
 3. Ombyggnad av barkpannan till fluidicerad bädd.
 4. Ökning av den egna produktionen av elenergi genom bl.a. installation av en ny mottrycksturbin med effekten 30 MW.
 5. Åtgärder som minskar användningen av olja till under 10 000 m³/år t.ex. att ersätta olja med biobränsle eller tall-/beckolja.

6. Åtgärder för att minska energiförbrukningen vid massa- och papperstorkning.
7. Åtgärder för att bättre utnyttja energin i bark t. ex genom längre gående avvattning och/eller barktorkning.
8. Åtgärder som krävs för att minska konsumtionen av el till 850 respektive 750 kWh/t massa.
9. Åtgärder för att använda sekundärvärme som förvärmning av allt kemiskt renat vatten till pappersbruket.

U9. Bolaget skall i samråd med tillsynsmyndigheten utföra inventeringar och undersökningar av förorenade områden inom bolagets industriområde. Undersökningarna skall klargöra förekomst av förorenade områden, föroreningsnivå, föroreningsmängd och spridningsrisker.

Resultatet av utredningarna, inklusive förslag till åtgärder och slutliga villkor i förekommande fall, skall redovisas till miljödomstolen senast den 31 mars 2005.

Föreskrifter under prövotiden

Till dess annat förordnas gäller följande provisoriska föreskrifter.

P1. Utsläppet av föroreningar till vatten från den luftade dammen får inte överstiga följande värden:

Utsläppsparameter	Månadsmedelvärde riktvärde*	Årsmedelvärde
COD (SS 028142)	40 kg/ton massa	-
AOX (SS 028104)	-	0,3 kg/ton blekt massa
SÄ ₇₀ (SS 028138)	325 kg/d	-
klorat (SCAN W 10:93, IC)	100 kg/d	-

Analysen skall utföras med angiven metod eller annan motsvarande metod enligt tillsynsmyndighetens bestämmande.

- P2. Utsläppet av kväveoxider, (NO och NO₂) räknat som NO₂, från sodapanna, mesaugn, förbränning av luktande gaser samt barkpanna får inte överstiga 600 ton/år som riktvärde*.
- P3. Halten stoft i utsläppet från sodapannan får som årsmedelvärde och riktvärde inte överstiga 250 mg/Nm³.
- P4. Den ekvivalenta ljudnivån på grund av bolagets verksamhet får inte överstiga följande värden utomhus vid bostäder.
60 dB(A) vardagar dagtid (kl. 06-18)
55 dB(A) kvällstid (kl. 18-22) samt sön- och helgdagar
50 dB(A) nattetid (kl. 22-06)
Nattetid får momentanvärdena uppgå till maximalt 65 dB(A)
Samtliga värden avser riktvärden*.

Slutliga villkor

1. Om inte annat framgår av denna dom skall verksamheten - inbegripet åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar, avfall och andra störningar för omgivningen - bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Halten stoft i utsläppet från mesaugnen får som årsmedelvärde och riktvärde* inte överstiga 100 mg/Nm³.
3. Halten stoft i utsläppet från barkpannan får som årsmedelvärde och riktvärde* inte överstiga 100 mg/Nm³ (13 % CO₂).
4. Utsläppet av gasformigt processvavel från sodapanna, mesaugn, destruktionsugn, reservförbränning och reservutluftning får uppgå till högst 100 ton per år.
5. Utsläppet av svavelväte från sodapannan får som riktvärde* inte överstiga 10 mg/Nm³ torr gas mer än 5 % av drifttiden per månad.
6. Utsläppet av svavelväte från mesaugnen får som riktvärde* inte överstiga 50 mg/Nm³ torr gas mer än 5 % av drifttiden per månad.
7. Bolaget får vid införandet av nya kemikalier i tillverkningsprocessen endast använda kemikalier med minsta miljöfarlighet. Innan nya kemiska produkter som innehåller för verksamheten nya ämnen tas i bruk i produktionen skall tillsynsmyndigheten informeras. Informationen skall innehålla uppgifter om miljöegenskaper som nedbrytbarhet, ekotoxicitet och potentialen för bioackumulerbarhet.
8. Vid utbyte skall nya förbränningsmotordrivna mobila maskiner som används inom verksamheten uppfylla kraven i steg II i förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner.

*Med riktvärde avses ett värde som, om det inte klaras, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta sådana åtgärder att värdet kan hållas.

Delegation

Åt tillsynsmyndigheten överläts att fastställa de villkor som kan erfordras i följande avseenden.

- D1. Hanteringen av avfall inom verksamhetsområdet.
- D2. Om bolaget påbörjar användning av komplexbildare bemyndigas tillsynsmyndigheten förelägga bolaget att till tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer utreda förutsättningarna att begränsa utsläppen till vatten av komplexbildare och föreskriva erforderliga villkor för sådana utsläpp.

Verkställighetsförordnande

Tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

BAKGRUND

Orientering

Karlsborgs Bruk ägs av Billerud Karlsborg AB som i sin tur ägs av börsnoterade Billerud AB.

Vid bruket tillverkas på en pappersmaskin (PM 2) blekt säck- och kraftpapper. Massa produceras för den egna pappersproduktionen och för avsalu på den öppna marknaden. Sulfatmassan produceras på för närvarande två linjer med ett diskontinuerligt kokeri, den så kallade Stora fiberlinjen, och ett kontinuerligt kokeri, den så kallade Spånmassalinjen. All sulfatmassa bleks i ett för båda linjerna gemensamt ECF-blekeri. För produktion av blekt avsalumassa finns en fläktorkmaskin, TM 3. Vid bruket finns även en bestrykningsmaskin (BM1) i vilken såväl eget producerat som externt levererat papper bestryks.

Tidigare prövning

Koncessionsnämnden har i beslut 1995-04-25, nr 52/95 lämnat bolaget (med tidigare firman AssiDomän Karlsborg AB) tillstånd enligt miljöskyddslagen till verksamhet vid bolagets anläggning i Karlsborg, Kalix kommun. Tillståndet avser en årlig produktion av högst 290.000 ton blekt sulfatmassa varav högst 105.000 ton pumpmassa får vidareförädlas till papper. Tillståndet omfattar också bestrykning av 40.000 ton papper eller kraftliner per år.

Koncessionsnämnden sköt upp avgörandet av vilka villkor som skulle gälla för dels utsläppet till vatten och dels utsläppet av svavelföreningar (inklusive luktande föreningar) och kväveoxider till luft.

För tillståndet föreskrevs provisoriska föreskrifter och villkor.

I deldom 2001-12-20 sköt Umeå tingsrätt, miljödomstolen, på nytt under en provotid upp avgörandet av frågan om vilka villkor som skall gälla beträffande skyddsåtgärder och begränsningar för såväl utsläppet till vatten som utsläppet av kväveoxider till luft.

Bolaget ålades att senast den 31 mars 2005 till miljödomstolen redovisa resultatet av följande utredningar inklusive förslag till åtgärder och villkor.

U1. Utredning angående nyttan av en utvidgad biologisk rening av utsläppen till vatten samt dimensionering och kostnader för en sådan anläggning. I utredningen skall ingå en under år 2002 genomförd förnyad undersökning av reproduktionen hos fiskbeståndet i recipienten och uppföljande undersökningar efter intrimning av genomförda processinterna åtgärder. De uppföljande undersökningarna skall avse artsammansättning och täthet, hälsotillstånd och reproduktion hos fiskpopulationen och andra lämpliga arter, t.ex. kräftdjur och alger, samt kemiska analyser och biologiska tester av avloppsvattnet. Bolaget skall också redovisa förekomsten av större utsläpp samt inverkan av dessa på recipienten vid olika val av reningsmetod. Den närmare utformningen av undersökningarna skall bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

U2. Utredning angående dels de vidtagna processinterna åtgärdernas effekter på utsläppet av kväveoxider dels möjligheterna att ytterligare nedbringa utsläppen och kostnaderna för detta.

Till dess annat förordnas meddelade miljödomstolen följande provisoriska föreskrifter.

P1. Utsläppet av föroreningar till vatten från den luftade dammen får inte överstiga följande värden.

Utsläppsparameter	Månadsmedelvärde riktvärde	Årsmedelvärde
COD (SS 028142)	40 kg/ton massa	-
AOX (SS 028104)	-	0,3 kg/ton klordioxidblekt massa
SÅ ₇₀ (SS 028138)	325 kg/d	-
klorat (SCAN fjärde förslaget 910511)	100 kg /d	-

P2. Utsläppet av kväveoxider (NO och NO₂) räknat som NO₂, från sodapanna, mesagn, förbränning av luktande gaser samt barkpanna får inte överstiga 600 ton/år som riktvärde.

Miljödomstolen föreskrev därutöver kompletterande villkor. Följande villkor gäller därefter för verksamheten, varav villkor 1-7 samt definitionen av riktvärde fastställts av Koncessionsnämnden i beslut nr 52/95 och villkor 8-10 fastställts i miljödomstolens deldom 2001-12-20.

1. Om inte annat framgår av detta beslut skall verksamheten - inbegripet åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar, avfall och andra störningar för omgivningen - bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget uppgett eller åtagit sig i ärendet.

Mindre ändring i produktion och reningsförfarande får dock vidtas efter godkännande av länsstyrelsen. Som förutsättning gäller att ändringen bedöms inte kunna medföra ökning av förorening eller annan störning.
2. Halten stoft i utsläppet från sodapannan får som årsmedelvärde inte överstiga 250 mg/Nm³. Värdet får heller inte överskridas som riktvärde*.
3. Halten stoft i utsläppet från mesagnen får som årsmedelvärde inte överstiga 250 mg/Nm³. Värdet får heller inte överskridas som riktvärde*.
4. Halten stoft i utsläppet från barkpannan får som årsmedelvärde inte överstiga 500 mg/Nm³ (10 % CO₂). Utsläppsmängden får heller inte överstiga 40 kg/h som årsmedelvärde. Från och med år 1998 får halten stoft i utsläppet som årsmedelvärde inte överstiga 250 mg/Nm³ (13 % CO₂).
5. Den ekvivalenta ljudnivån på grund av bolagets verksamhet får inte överstiga följande värden utomhus vid bostäder.

60 dB(A) vardagar dagtid (kl. 07-18)
55 dB(A) kvällstid (kl. 18-22) samt sön- och helgdagar
50 dB(A) nattetid (kl. 22-07)

Om hörbara toner förekommer skall de angivna värdena sänkas med 5 dB(A)-enheter. Nattetid får momentanvärdena uppgå till maximalt 65 dB(A).

6. Bolaget skall gå igenom kemikaliehanteringen i avsikt att byta ut miljöfarliga kemikalier mot mindre miljöfarliga. Bolaget skall medverka till att dokumentation tas fram där sådan saknas. Bolaget får vid införande av nya kemikalier i tillverkningsprocessen endast använda kemikalier med minsta möjliga miljöfarlighet.

7. Bolaget skall upprätta ett förslag till kontrollprogram för verksamheten samt drift- och skötselrutiner som har till syfte att hålla miljöpåverkan från anläggningen på lägsta möjliga nivå. Förslaget skall ges in till länsstyrelsen inom tid som länsstyrelsen bestämmer.
8. Utsläppet av gasformigt processsvavel från sodapanna, mesaugn, destruktionsugn, reservförbränning och reservutluftning får uppgå till högst 100 ton per år.
9. Utsläppet av svavelväte från sodapannan får som riktvärde inte överstiga 10 mg/Nm³ torr gas mer än 5 % av drifttiden per månad.
10. Utsläppet av svavelväte från mesaugnen får som riktvärde inte överstiga 50 mg/Nm³ torr gas mer än 5 % av drifttiden per månad.

*Med riktvärde menas ett värde som, om det inte klaras, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta sådana åtgärder att värdet kan hållas.

Vidare gäller att åt länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet har överlåtits att fastställa de villkor som kan erfordras i vissa avseenden. Delegationen enligt D1 har fastställts av Koncessionsnämnden i beslutet nr 52/95 och delegationen enligt D2 och D3 av miljödomstolen i deldom 2001-12-20.

- D1. Deponering av industriavfall inom fastigheten, efterbehandling av deponi samt hanteringen av avfall i övrigt inom verksamheten.
- D2. Om bolaget upptar produktion av klorfri massa (TCF-massa) bemyndigas tillsynsmyndigheten förelägga bolaget att till tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer utreda förutsättningarna att begränsa utsläppen till vatten av komplexbildare och föreskriva erforderliga villkor för sådana utsläpp.
- D3. Tillsynsmyndigheten bemyndigas att fastställa villkor för det samlade utsläppet av processsvavel från smältlösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser med målet att nå den dimensionerande nivån 0,15 kg svavel per ton massa.

Följande kan vidare nämnas.

Koncessionsnämndens beslut nr 52/95 överklagades till regeringen av Naturvårdsverket. Överklagandet föranledde endast en senareläggning av redovisningen av de utredningar Koncessionsnämnden föreskrivit.

I miljödomstolens deldom 2001-12-20 lämnades bolaget även tillstånd att med användning av erforderlig mängd pumpmassa öka produktionen av papper vid Karlsborgs Bruk till högst 135.000 ton per år och utföra därmed sammanhängande och i tillståndsansökan beskrivna ändringar av anläggningarna. Efter överklagande av Naturvårdsverket förordnades följande av Miljööverdomstolen i dom 2002-12-17.

Miljööverdomstolen ändrar miljödomstolens dom endast på så sätt att Billerud Karlsborgs Aktiebolag lämnas tillstånd enligt miljöbalken att till utgången av år 2002 öka produktionen av papper till högst 135.000 ton. För tiden därefter gäller den tidigare tillståndsgivna pappersproduktionen om 105.000 t/år.

Det kan även nämnas att länsstyrelsen i Norrbottens län i beslut 1997-09-29 lämnat bolaget tillstånd enligt miljöskyddslagen att få deponera avfall på fastigheten Kalix Karlsborg 3:1. Sedan beslutet överklagats av två sakägare föreskrev koncessionsnämnden i beslut 1998-12-07, nr B 228/98, vissa ytterligare villkor för tillståndet.

YRKANDEN M.M.

Billerud Karlsborg Aktiebolag hemställer om tillstånd enligt 9 kap miljöbalken att vid Karlsborgs Bruk dels tillverka högst 290.000 t/år blekt sulfatmassa och högst 175.000 t/år papper, dels betryka högst 70.000 t/år internt och externt tillverkat papper samt dels att utföra härför erforderliga ändringar av anläggningen, allt på de villkor m.m. som angivits i denna ansökan.

Bolaget hemställer vidare om godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen.

Slutligen hemställer bolaget om verkställighetsförordnande.

ANSÖKAN

Denna ansökan

Sedan bolaget enligt vad ovan redovisats inte erhållit tillstånd att öka produktionen av papper med stöd av ett så kallat påbyggnadstillstånd hemställer nu bolaget om nytt tillstånd för hela den nuvarande verksamheten vid Karlsborgs Bruk och tillstånd att öka produktionen av papper från egenproducerad massa till 175.000 ton per år.

Ansökan omfattar också tillstånd att öka produktionen av bestruket papper till 70.000 ton per år utgående från egna producerade papperskvaliteter samt externt levererat baspapper främst liner.

Ansökan omfattar även av bolaget bedriven hamnverksamhet.

Ansökan omfattar ingen hemställan om ökad tillåten produktion av pappersmassa.

Den i dag tillståndsgivna årliga pumpmassamängden till pappersproduktion, 105.000 ton, möjliggör en pappersproduktion om ca 110.000 ton. Produktionskapaciteten för papper uppgår emellertid till ca 130.000 ton papper per år och bedöms kunna ökas till 175.000 ton per år.

Bolaget har en mycket liten andel av europamarknaden för avsalumassa. Inom området blekt säckpapper är bolaget däremot idag marknadsledande i Europa såväl vad gäller volym som kvalitet. Det är därför av strategisk betydelse för bolaget att kunna utnyttja pappersmaskinens kapacitet maximalt.

Redan under 2003 beräknas produktionen uppgå till ca 120.000 ton papper per år. Det är därför synnerligen angeläget för bolaget att tillstånd till den utökade produktionen kan erhållas så snart som möjligt under 2003.

Det kan redan här framhållas att vad som redovisas i ansökningshandlingarna inte ändrar förutsättningarna för pågående prövotidsförfarande. Bolaget eftersträvar således samma utredningsförordnande i detta mål att ersätta det som löper i målet M 514-99. Därutöver föreslår bolaget prövotid i ytterligare frågor rörande utsläpp till luft.

Plan - och omgivningsförhållanden m.m.

Bruket är beläget intill Kalixälvens utflöde i Bottenviken intill Karlsborgs samhälle, ca 10 km sydöst om Kalix tätort och ca 40 km väster om Haparanda. Produktionen bedrivs inom bolagets fastighet Karlsborg 3:1 (fabrik, vedrenseri, vedlager, hamn och deponi). Respektive verksamhetsområde är avsatt för industriändamål utom beträffande deponin som är belägen utanför detaljplanelagt område. Deponin är dock avsatt som sådan i kommunens översiktsplan.

Närmaste bostäder är belägna ca 300 meter från produktionsanläggningarnas centrum i sydvästlig riktning. Ett fritidsområde är beläget ca 6 km sydost om anläggningarna med kommunal badplats.

Bolaget har även en oljehamn i Axelsvik, ca 4,25 km sydost om fabriksområdet på andra sidan Repskärsfjärden. Hamnen är belägen på bolagets fastighet Binnören 1:1. Hamnen är belägen utanför detaljplanelagt område.

Antalet anställda uppgår till ca 470 personer. Bolaget är den största industriella arbetsgivaren inom kommunen.

Befintliga och planerade produktionsanläggningar

Sulfatmassalinjerna har en kapacitet som motsvarar nu tillståndsgiven produktion. Under maj 2003 slutförs nu pågående installationer efter en omfattande ombyggnad för ökad indunstningskapacitet. Därigenom säkerställs bland annat den långsiktiga produktionskapaciteten för sulfatmassa. Utsläppen till vatten minskar även. Detsamma kan gälla även utsläppen till luft. Under 2003 kommer bolaget även att investera i bland annat utrustning för produktion av matarvatten samt kapacitetshöjande åtgärder i sodapannan.

Pappersmaskinens kapacitet uppgår i dag till ca 130.000 ton per år. Ansökt pappersproduktion kan nås genom uppgraderingar, ombyggnader och fortsatt produktions-effektivisering. Nödvändiga investeringar uppgår till ca 300 Mkr.

I övrigt kan nämnas att driften av spånmassalinjen kommer sannolikt att upphöra under de närmaste åren och att ett energisparprogram är under genomförande.

Hamnar

Bolaget har två egna hamnar, den ena i Axelsvik ca 4,25 km sydost om fabriksområdet på östra sidan om Repskärsfjärden. Hamnen är brukets mottagningshamn för råolja. Hamnens utnyttjande 1999-2002 framgår av nedanstående tabell.

År	Antal båtar	Total oljemängd (ton)
1999	1	5.900
2000	0	0
2001	1	12.070
2002	3	24.295

Bolaget har också en lastkaj på fabriksområdet från vilken i huvudsak skeppas massa-produkter, i viss utsträckning även pappersprodukter, råterpentin och sågade trävaror. Hammens utnyttjande 1999-2002 framgår av nedanstående tabell.

År	Antal	Massa ton	Papper ton	Träv. ton	Råterpentin		Natronlut	
					Antal	ton	Antal	ton
1999	18	42.601	1.392	2.806	2	1.000	4	12.500
2000	18	44.445	75	2.880	2	826	5	15.050
2001	25	53.688	245	2.621	0		4	17.131
2002	16	41.289	276	1.782	1	595	5	19.662

Utöver egna hamnar utnyttjas följande hamnar i större omfattning, nämligen sågverkskajen (Karlsborg), Haraholmen (Piteå) och Göteborgs hamn.

Transporter

Det totala transportarbetet i Mtonkm till och från bruket vid nollalternativet och vid ansökt verksamhet framgår av följande tabell.

Gods/Typ av transport	Nollalternativet			Ansökt verksamhet		
	Tåg	Båt	Bil	Tåg	Båt	Bil
Vedråvara	0	132	158	0	132	158
Papper ut	203	19	20	324	31	31
Massa ut	60	390	1	40	259	1
Kemikalier in	3	41	23	5	44	29
Summa	266	582	202	367	465	219

Landsvägstransporter av produkter från bruket avser den nordiska marknaden med direktleverans till kund.

Järnvägstransporter sker idag inom ramen för ett system kallat "Rail99". Inom detta system samarbetar Billerud med sina anläggningar i Karlsborg, Skärblacka och Gruvön med Frantschach Pulp & Paper Sweden AB (Väja), Kappa Kraftliner AB (Piteå), Assi Domän Cartonboard AB (AssiDomän Frövi) och Sveaskog AB (Malå och Lövholmen).

Miljöfrågor

Det första skedet avser tillståndsgiven produktion där beräknade emissioner baseras på specifika energiförbrukningar enligt utfall 2002, det vill säga med effekterna intecknade av då påbörjat energisparprogram, ombyggnad av barkpannan 2001 samt uppgradering av mottrycksturbinen. Detta skede betecknas "F. Före under 2003 genomförda processåtgärder".

Det andra skedet avser även det tillståndsgiven produktion och motsvarar det första skedet med tillägg av beräknad effekt av nyligen genomförda investeringar i form av om- och tillbyggnad av industriansläggningen, ny matarvattenberedning samt trimningar av pappersmaskinen. Detta skede utgörs av nollalternativet och betecknas således "0. Nollalternativet".

Det tredje skedet avser förhållandena vid ansökt ökad produktion men i övrigt enligt nollalternativet. I detta skede inkluderas åtgärder för minskad specifik ångförbrukning i pappersmaskinens torkparti. Detta skede betecknas "A. Ansökt produktion".

Utsläpp till vatten

Bolagets avloppsvattenrening innefattar en luftad biologisk damm. Bedömda långtidsmedelemissioner med avloppsvattnet i de olika produktionskedena redovisas i följande tabell.

	SA ₇₀ t/d	COD ¹⁾ t/d	BOD ₇ t/d	AOX t/d	Klorat t/d	Tot-N t/d	Tot-P t/d
F. Före åtgärder	< 0,325	30	2-3	0,15	< 0,1	0,5-0,6	0,05
0. Nollalternativ	< 0,325	ca 19	ca 2,5	ca 0,15	< 0,1	0,5-0,6	0,05
A. Ansökt pappersproduktion	< 0,325	ca 20	ca 2,5	ca 0,15	< 0,1	0,5-0,6	0,05

¹⁾ COD bestämt på omskakade prover, d.v.s. COD_{tot}.

Utsläppen av COD i nollalternativet beräknas minska med drygt 30 % som ett resultat av under senare tid vidtagna åtgärder. Emissionerna till vattenrecipienten vid ansökt produktion förväntas bli oförändrade i relation till nollalternativet. Utsläppen av COD kommer att ligga i nivå med den övre gränsen för BAT enligt IPPC:s BAT Ref-dokument. För att få nämnvärd effekt på emissionsnivåerna krävs omfattande utbyggnader av den externa reningen. Kostnaderna för dylika åtgärder bedöms kunna uppgå till ca 200 Mkr.

Vid teoretiska bedömningar/beräkningar av påverkansgrad i Kalix älvs mynningsområde till följd av brukets utsläpp måste bland annat strömningsbilden och salthaltsskiktningen beaktas eftersom dessa faktorer är av avgörande betydelse för spridningen av avloppsvattnet. Vidare är rådande temperaturförhållanden och förutsättningarna för biologisk aktivitet väsentliga faktorer vid bedömningar av eventuell påverkan på syrgassituationen. Nämnade faktorer och rådande dynamiska förhållanden är inte kända i detalj i Kalixälvens mynningsområde. Detta gäller särskilt strömningsbilden och kompensationsströmmen från havet.

På grund av bland annat dessa omständigheter är det inte möjligt att genom teoretiska beräkningar/bedömningar erhålla en tillfredställande bild av fabriken verkliga roll vad avser eventuella effekter i älvens mynningsområde. Detta konstaterande gäller vare sig data för organiska ämnen och närsalter avser årstransporter eller transporter under kortare perioder, exempelvis perioder med låga vattenflöden i Kalixälven.

Det föreligger emellertid ett omfattande underlag i form av kemiska och fysikaliska data som framtagits inom ramen för den löpande recipientkontrollen. Med utgångspunkt från detta underlag, som således beskriver de verkliga förhållandena i älvens mynningsområde, kan en tillfredsställande bedömning göras av betydelsen för syreförhållanden m.m. av brukets utsläppsbidrag.

Recipientkontroll sker vid provtagningar sex gånger per år i en gradient från utsläppspunkten och ut mot havet på tre olika djupnivåer under, i och över salthaltssprång-

skiktet. Provtagningarna sker även på senvintern varför halterna av ett antal parametrar som beskriver eventuell påverkan av utsläppen är kända under den period då bidraget från fabriken relativt sett är större jämfört med bidraget från älven uträknat på årsbasis.

Uttransporten av organiskt material och närsalter med Kalix älv är ca 5-15 ggr lägre under perioden jan-april jämfört med sommarperioden maj-aug. och ca 2-4 ggr lägre jämfört med perioden sept-dec.

Den period då det relativa utsläppsbidraget från bruket är som störst, dvs. under vinterhalvåret, är samtidigt den biologiska aktiviteten i sedimenten låg och växtproduktionen försumbar. Brukets bidrag av fosfor kan under denna period uppgå till storleksordningen 30-50 % jämfört med bidraget från älven medan bidraget av organiskt material och kväve ligger på nivån 20-30 %.

I miljökonsekvensbeskrivningen redovisas resultat av analyser från senvintern för parametrarna organiskt material, syrgas, färgtal och grumlighet. Före 1990, då utsläppen låg på en betydligt högre nivå än idag, registrerades viss påverkan på halten organiskt material, syremättnad, färgtal och grumlighet i bottenvattnet och i språngskiktet på den station som ligger närmast bruket. Således kunde man under denna period relatera vissa avvikelser till utsläppen från fabriken. Efter denna period, dvs från början av 1990-talet och framåt, är det svårt att identifiera några avvikelser i vattenkvaliteten som specifikt skulle kunna hänföras till utsläppen från fabriken.

Sammanfattningsvis kan konstateras att påverkansgraden i Kalix älvs mynningsområde som en följd av utsläppen från bruket är marginell även under den period av året då de lägsta vattenflödena och den minsta materialtransporten förekommer i Kalixälven.

Processinterna åtgärder, som utgör bolagets huvudalternativ, främst genom återtagning av barkpressvatten, lutindunstning, kondensatbehandling och utökad massatvätt beräknas minska COD-utsläppen med drygt 30 % efter den luftade dammen. Dessa åtgärder samt införande av ytterligare biologisk rening i form av en s.k. LAS (långtidsluftad aktivslamanläggning) skulle innebära att utsläppen av organisk substans och närsalter reduceras med ca 50 %. Den utökade biologiska reningen med LAS skulle dock resultera i ökad resursförbrukning i form av användning av energi, kemikalier och material. Dessutom skulle ett organiskt avfall genereras som måste förbrännas.

Utifrån de naturliga förutsättningar som råder i recipienten och utifrån de resultat som recipientundersökningarna visat torde det ur perspektivet syrehushållning och övergödning i recipienten vara likvärdigt och ej mätbart vilket av utsläppsalternativen som i framtiden kommer att vara aktuellt. Samtidigt har erfarenheten visat att interna åtgärder, som bolaget kommer att slutföra under 2003, haft större betydelse än biologisk externbehandling av avloppsvattnet för att minska/eliminera eventuell subletal toxicitet gentemot fisk i recipienterna.

Eftersom inga väsentliga nya förutsättningar vad gäller utsläppen till vatten tillkommit efter miljödomstolens prövotidsbeslut den 20 december 2001 föreslår bolaget att samma prövotidsförfarande och utredningstid skall tillämpas i det nu aktuella målet vad gäller utsläpp till vatten.

Utsläpp till luft

Utsläppen till luft från processen vid nollalternativet och vid ansökt produktion bedöms bli följande.

	Nollalternativ ton/år	Ansökt produktion ton/år
Process och energisvavel som S/SO ₂	155/310	160/320
Process- och energi-NO _x som NO ₂	480	485
Stoft	540	540
Fossil CO ₂	60.000	63.000

Sammanfattningsvis kommer utsläppen till luft av svavel, kväveoxider, stoft och fossil koldioxid från processen vid ansökt produktion att bli i stort oförändrade i jämförelse med nollalternativet.

Av en jämförelse mellan bolagets emissioner till luft och IPPC:s BAT Ref-dokument framgår att utsläppen av processsvavel och kväveoxider ligger i nivå med de spann som anges för BAT. Vad gäller barkpannan ligger utsläppen av svavel och kväveoxider inom intervallen för BAT. Utsläppen av stoft ligger över nivån för BAT.

Fortsatta utredningar krävs för att avgöra den slutliga nivån på emissioner av svavel via diffusa svaga gaser, kväveoxider från sodapannan och stoft från sodapannan, inklusive PM10. En eventuell ombyggnad av befintlig biologisk reningsanläggning med tillkommande slamförbränning skulle även påverka utsläppen av kväveoxider.

Frågan om slutliga villkor för utsläpp av kväveoxider från verksamheten är för närvarande föremål för ett prövotidsförfarande enligt vad som redovisats ovan. Föreskrivna utredningar skall redovisas till miljödomstolen senast 2005-03-31. Bolaget föreslår att motsvarande förordnande om prövotid görs i det nu aktuella målet. Bolaget åtar sig att inom ramen för prövotidsutredningarna studera sambandet mellan utsläpp av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan samt förutsättningar för villkor för halten kolmonoxid i barkpannans rökgaser.

Även utsläppen av stoft från sodapannan bör utredas under en prövotid av samma längd, det vill säga med redovisning av genomförda utredningar till senast 2005-03-31.

Beträffande partiklar (PM10) konstateras att inget underlag för att bedöma dessa utsläpp i dag föreligger. Ett sådant underlag avses bli inhämtat under föreslagen prövotid för utsläpp av stoft från sodapannan.

Utsläppen till luft från interna och externa transporter kommer att minska vid ansökt verksamhet i förhållande till nollalternativet. Detta beror i huvudsak på att fartygen som används från Haraholmen under 2004 kommer att bytas ut mot två nybyggda fartyg med senaste teknik för avgasrening installerad samt att en ökad produktion av papper och en motsvarande minskad produktion av avsalumassa medför att tågtransporterna ökar och båttransporterna minskar.

Halterna av kvävedioxid och svaveldioxid i omgivningsluften bedöms komma att liksom idag ligga väl under gällande miljö kvalitetsnormer.

För bolagets båda hamnar på fabriksområdet respektive i Axelsvik redovisas av Sjöfartsinspektionen under 2002 godkända avfallshanteringsplaner. Det finns inte vatten framdraget till hamnarna som kan ge upphov till utsläpp från hamnverksamheten. Eventuell slamsugning sker med av fartygen beställd slamsugningsbil.

Buller

Gällande bullervillkor innehålls vid dagens förhållanden. Ökad pappersproduktion ändrar inte situationen.

För att ansvarsmässigt gardera sig mot svårigheterna att kontrollera efterlevnaden av bullervillkor och eventuella förändringar vad gäller de tekniska möjligheterna att innehålla villkoren föreslår bolaget att dessa bör anges gälla som riktvärde.

Bolaget föreslår vidare en justering av tidsgränsen mellan idag gällande villkorsnivåer för dag och natt från kl. 07 till kl. 06. Bakgrunden är i huvudsak att underhåll av anläggningarna, dagtidstransporter m.m. normalt sköts av personal under vardagars dagtid med start ca kl. 06.30.

Avfall

Ökad pappersproduktion kommer inte att öka avfallsmängden till deponi eller ändra förutsättningarna för kommande insatser för en fortsatt minskning av det totala deponeringsbehovet. Avfallsmängden bedöms vid ansökt produktion uppgå till mellan 20.000 och 25.000 ton per år, varav 13.000 till 16.000 ton deponeras.

Mängden farligt avfall under åren 2000 till 2002 framgår av följande tabell.

Typ av avfall	Uppskattad vikt ton/år	Kod avfallsförordning
Spillolja på fat	17-25	13 02 95-06
Spillolja/fettavskiljare	16-40	13 05 06
Spillfett	0,3-0,6	21 01 26
Oljefilter	0,2-0,9	13 08 99
Tomfat	0,0-0,4	13 08 99
Färgrester, färgburkar	0,0-1,3	20 01 27 alt 28
Trasor med olja, fett	1,7-2,9	13 08 99
Blybatterier	0,3-1,6	16 06 01
Övriga batterier	0,0-0,2	20 01 34 alt 33
Elektronikskrot	1,1-4,5	20 01 36 alt 35
Lysrör, Hg-lampor	0,1	20 01 21
Labkemikalier	0,2-0,4	20 01 99
Radioaktiv strålkälla	0,0-0,3	20 01 99
Övrigt	0,0-1,0	20 01 99
Total vikt	39-70	

Maximal lagrad mängd farligt avfall inom fabriksområdet beräknas uppgå till ca 25 ton, i huvudsak bestående av mellanlagrad spillolja.

Sammanfattning av miljöpåverkan av ökad pappersproduktion

I det följande redovisas bedömda förändringar i utsläpp och bränsleförbrukningar m.m. vid nu ansökt ökad pappersproduktion. Förändringarna relateras till situationen "F. Före under 2003 genomförda processåtgärder". Denna situation jämförs med dels nollalternativet (inklusive beräknad tillkommande effekt av nyligen genomförda investeringar i form av om- och tillbyggnad av industningsanläggningen, ny matarvattenberedning samt trimningar av pappersmaskinen) och dels situationen med ökad pappersproduktion. Slutligen redovisas den totala effekten av nu nämnda förändringar.

	Noll- alternativet	Ökad pappers- produktion	Total effekt
Utsläpp till vatten av			
- organiskt material som COD t/d	- 11 t/d - 35 %	+ 1 t/d + 2-4 %	- 10 t/d - 30 %
- avfiltrerbart som SÄ70	Påverkas ej		
- organiskt bundet klor som AOX	Påverkas ej		
- klorat	Påverkas ej		
- totalfosfor	Påverkas ej		
- totalkväve	Påverkas ej		
Utsläpp till luft av			
- gasformigt svavel	-15-70 t/år -10-30 %	+ 5 t/år +3 %	-10-65 t/år -7-30 %
- kväveoxider NO _x som NO ₂	- 40 t/år - 8 %	+ 5 t/år + 1 %	- 35 t/år - 7 %
- förbränning eldningsolja (fossil CO ₂ 3 ton per m ³)	- 5000 m ³ - 20 %	+ 1000 m ³ + 4 %	- 4000 m ³ - 16
- stoft	- 10 t/år - 2 %	+ 1 t/år + 0,2 %	- 9 t/år - 2 %
Avfall till deponi eller kompostering	Påverkas ej		
Kemikalieförbrukning i processen	0 t/år 0 %	+ 9000 t/år +15 %	+ 9000 t/år +15 %
Buller	Påverkas ej		
Bedömda effekter av transporter			
- Bränsleförbrukning TJ/år	Påverkas ej	- 10 TJ/år - 4 %	- 10 TJ/år - 4 %
- Beräknat utsläpp av SO ₂	Påverkas ej	- 65 t/år - 40 %	- 65 t/år - 40 %
- Beräknat utsläpp av NO _x	Påverkas ej	- 130 t/år - 30 %	- 130 t/år - 30 %
- Beräknat utsläpp av CO ₂	Påverkas ej	- 600 t/år - 3 %	- 600 t/år - 3 %
- Beräknat utsläpp av stoft	Påverkas ej	- 2 t/år - 10 %	- 2 t/år - 10 %

Samråd

Tidigt samråd enligt 6 kap miljöbalken har ägt rum med länsstyrelsen den 27 januari 2003, plan- och miljökontoret den 7 februari 2003 och särskilt berörda närboende den 17 februari 2003.

Den 28 februari 2003 beslutade länsstyrelsen att bolagets verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Samrådsmöten har hållits med Naturvårdsverket den 26 februari 2003 och med Fiskeriverket den 26 mars 2003. Räddningsverket har fått skriftlig information om bolagets planerade ansökan. Samrådsskyldigheten gentemot allmänheten har fullgjorts genom annonsering i Norrländska Socialdemokraten och Norrbottens-Kuriren den 27 mars 2003.

2 kap miljöbalken

Bolaget anger att hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken är uppfyllda vid dagens produktion. Den ansökta utökade produktionen ändrar inte detta förhållande. Därigenom och genom att de emissioner dagens verksamhet föranleder, inte förorsakar några olägenheter för människors hälsa eller miljön är den ansökta ökade pappersproduktionen tillåtlig.

Kontroll

För Karlsborgs Bruk gäller ett av tillsynsmyndigheten år 1998 fastställt kontrollprogram. Programmet uppdateras successivt i samråd med tillsynsmyndigheten, senast under innevarande år. En ökad pappersproduktion i enlighet med ansökan torde inte behöva påverka kontrollprogrammet.

Säkerhetsrapport

Bolagets kemikaliehantering är endast av den omfattningen att den lägre kravnivån enligt den så kallade Sevesolagstiftningen, det vill säga lagstiftningen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, överskrids. En säkerhetsrapport behöver därför inte bifogas ansökan.

Prövotid och villkor

För utsläpp till vatten och för utsläpp av kväveoxider till luft föreslår bolaget ett prövotidsförfarande som överensstämmer med vad som idag gäller i målet M 514-99. Bolaget föreslår också att samma prövotidsförfarande skall beslutas dels vad gäller utsläpp till luft av kolmonoxid från barkpannan och sambandet mellan dessa utsläpp och utsläppen av kväveoxider från barkpannan samt dels utsläpp av stoft från sodapannan inklusive stoftets innehåll av finpartikulärt stoft (PM10).

Eftersom av ansökan omfattad produktionsökning endast i liten grad eller inte alls bedöms komma att påverka emissionerna till vatten och luft behövs ingen särreglering för olika produktionsskeden vad gäller föreskrifter eller villkor.

Bolaget yrkar följande rörande prövotidsutredningar, föreskrifter under prövotiden, slutliga villkor och delegation till tillsynsmyndigheten.

Utredningar

Bolaget åläggs att senast den 31 mars 2005 till miljödomstolen redovisa resultatet av följande utredningar inklusive förslag till slutliga villkor i förekommande fall.

U1. Bolaget skall

- utreda nyttan av en utvidgad biologisk rening av utsläppen till vatten samt dimensionering och kostnader för en sådan anläggning,
- göra uppföljande undersökningar efter intrimning av genomförda åtgärder avseende artsammansättning och täthet, hälsotillstånd och reproduktion hos fiskpopulationen i recipienten och hos andra lämpliga arter, t.ex. kräftdjur och alger, samt kemiska analyser och biologiska tester av avloppsvattnet,
- redovisa förekomsten av större utsläpp samt inverkan av dessa på recipienten vid olika val av reningsmetod.

Den närmare utformningen av undersökningarna skall bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

U2. Utredning angående dels de vidtagna processinterna åtgärdernas effekter på utsläppet av kväveoxider dels möjligheterna att ytterligare nedbringa utsläppen och kostnaderna för detta.

U3. Utredning angående sambandet mellan utsläpp av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan samt förutsättningarna för villkor beträffande halten kolmonoxid i barkpannans rökgaser.

U4. Utredning angående betydelsen av byte av elektroder i sodapannan för utsläpp av stoft från sodapannan. Utredningen skall inkludera stoftets innehåll av finpartikulärt stoft (PM10).

Föreskrifter under prövotiden

Till dess annat förordnas gäller följande provisoriska föreskrifter.

P1. Utsläppet av föroreningar till vatten från den luftade dammen får inte överstiga följande värden:

Utsläppsparameter	Månadsmedelvärde Riktvärde*	Årsmedelvärde
COD (SS 028142 eller motsvarande)	40 kg/ton massa	-
AOX (SS-EN 1485 eller motsvarande)	-	0,3 kg/ton klordioxidblekt massa
SÄ ₇₀ (SS 028138)	325 kg/d	-
klorat (SCAN W 10:93, IC eller motsvarande)	100 kg/d	-

P2. Utsläppet av kväveoxider (NO och NO₂), räknat som NO₂, från sodapanna, mesaugn, förbränning av luktande gaser samt barkpanna får inte överstiga 600 ton/år som riktvärde*.

- P3. Halten stoft i utsläppet från sodapannan får som årsmedelvärde inte överstiga 250 mg/Nm³ som riktvärde*.

Villkor

1. Om inte annat framgår av denna dom skall verksamheten - inbegripet åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar, avfall och andra störningar för omgivningen - bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Halten stoft i utsläppet från mesaugnen får som årsmedelvärde och riktvärde* inte överstiga 100 mg/Nm³.
3. Halten stoft i utsläppet från barkpannan får som årsmedelvärde och riktvärde* inte överstiga 100 mg/Nm³ (13 % CO₂).
4. Utsläppet av gasformigt processvavel från sodapanna, mesaugn, destruktionsugn, reservförbränning och reservutluftning får uppgå till högst 100 ton per år.
5. Utsläppet av svavelväte från sodapannan får som riktvärde* inte överstiga 10 mg/Nm³ torr gas mer än 5 % av drifttiden per månad.
6. Utsläppet av svavelväte från mesaugnen får som riktvärde* inte överstiga 50 mg/Nm³ torr gas mer än 5 % av drifttiden per månad.
7. Den ekvivalenta ljudnivån på grund av bolagets verksamhet får inte överstiga följande värden utomhus vid bostäder.
60 dB(A) vardagar dagtid (kl. 06-18)
55 dB(A) kvällstid (kl. 18-22) samt sön- och helgdagar
50 dB(A) nattetid (kl. 22-06)
Nattetid får momentanvänderna uppgå till maximalt 65 dB(A).
Samtliga värden avser riktvärden*.
8. Vid utbyte skall nya förbränningsmotordrivna mobila maskiner som används inom verksamheten uppfylla kraven i steg II i förordningen (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner.

* Med riktvärde menas ett värde som, om det inte klaras, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta sådana åtgärder att värdet kan hållas.

Delegation

Åt tillsynsmyndighet överläts att fastställa de villkor som kan erfordras i följande avseenden.

- D1. Hanteringen av avfall inom verksamhetsområdet.
- D2. Om bolaget påbörjar användning av komplexbildare bemyndigas tillsynsmyndigheten förelägga bolaget att till tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer utreda

förutsättningarna att begränsa utsläppen till vatten av komplexbildare och föreskriva erforderliga villkor för sådana utsläpp.

- D3. Tillsynsmyndigheten bemyndigas att fastställa villkor för det samlade utsläppet av processsvavel från smältalösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser med målet att nå den dimensionerande nivån 0,15 kg svavel per ton massa.

YTTRANDEN M.M.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverkets yrkanden

Naturvårdsverket anser att den MKB som ingår i ansökan i huvudsak uppfyller de krav som kan ställas och tillstyrker ansökan inklusive verkställighetsförordnande under förutsättning att följande ändringar och tillägg görs av de villkor som bolaget har föreslagit.

Kemikalier

- NV 1. Bolaget får vid införandet av nya kemikalier i tillverkningsprocessen endast använda kemikalier med minsta miljöfarlighet. Innan nya kemiska produkter, som innehåller för verksamheten nya ämnen, används i produktionen skall tillsynsmyndigheten informeras. Informationen skall innehålla uppgifter om miljöegenskaper som nedbrytbarhet, ekotoxicitet och potentialen för bioackumulerbarhet.
- NV 2. Fr.o.m. den 1 januari år 2005 får det inom verksamheten användas endast sådana kemiska produkter för vilka det finns dokumenterad kunskap om risken för olägenheter för den yttre miljön p.g.a. dålig nedbrytbarhet, akut- och kronisk toxicitet och potential för bioackumulering.

Transporter

- NV 3. För alla transporter till verksamheten liksom de från verksamheten där bolaget genomför/beställer/upphandlar transporterna gäller att bolaget för genomförande/beställning/upphandling av dessa transporter skall ta fram en handlingsplan som är inriktad på att välja det transportsätt som bäst främjar en hållbar utveckling. Planen skall inom sex månader från lagakraftvunnet beslut inges till tillsynsmyndigheten.

I handlingsplanen skall redovisas hur bolaget vid genomförande/beställning/upphandling av transporter avser att avgöra val av transportmedel (lastbil, tåg, fartyg) och ställa krav på:

- Det valda transportmedlets tekniska standard beträffande motorer och reningsutrustning,
- hög lastgrad, korta transportsträckor och utnyttjandet av möjligheter till returtransporter,
- kvalitén på använda drivmedel och,
- vid lastbilstransporter, på utbildning av chaufförerna i miljövänligt körsätt för att därigenom sammantaget på bästa sätt främja en hållbar utveckling.

Bolaget skall till tillsynsmyndigheten årligen redovisa sina erfarenheter från föregående år av användningen av handlingsplanen för transporter samt målen för kommande år. Vidare skall bolaget redovisa en beräkning av hur stor bränsleförbrukningen och hur stora utsläppen från transporterna till och från verksamheten varit under föregående år.

- NV 4. Transporter med fartyg till verksamheten och de från verksamheten där bolaget beställer transporten skall fr.o.m. år 2006 till minst 90 %, räknat som tkm/år, ske med användning av bränsle med högst 1,0 viktsprocent S och med katalysatorer dimensionerade för minimum 90 % reningseffektivitet avseende NO_x (NO + NO₂ räknat som NO₂).

Nedläggning

- NV 5. Bolaget skall i god tid före en nedläggning av hela eller delar av verksamheten inge en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Avsikten med åtgärden skall vara att säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas för att undvika föroreningsrisker och återställa platsen i ett från miljösynpunkt tillfredsställande skick.

Prövotidsutredningar

Bolaget skall under en provotid utföra följande utredningar och i detalj belysa kostnader, nytta och konsekvenser för utsläpp och hushållning av energi. Vidare skall bolaget utifrån bestämmelserna i MB 2 kap redovisa sin inställning till rimligheten av att vidta de olika åtgärderna. Resultaten av utredningarna skall redovisas vid nu gällande provotids utgång (2005-03-31).

1. Införa pumptömning i kokeriet.
2. Öka koncentrationen av torrsubstans i tjockluten till 85 %.
3. Bygga om barkpannan till fluidicerad bädd.
4. Öka den egna produktionen av elenergi genom bl. a. att installera en ny mottrycksturbin med effekten 30 MW.
5. Åtgärder som minskar användningen av olja till under 10 000 m³/år t.ex. att ersätta olja med biobränsle eller tall-/beckolja.
6. Åtgärder för att minska energiförbrukningen vid massa- och papperstorkning.
7. Åtgärder för att bättre utnyttja energin i bark t.ex. genom längre gående avvattning och/eller barktorkning.
8. Åtgärder som krävs för att minska konsumtionen av el till 850 respektive 750 kWh/t massa.
9. Åtgärder för att använda sekundärvärme som förvärmning av allt kemiskt renat vatten till pappersbruket.

Bolaget skall även lämna förslag till åtgärder och villkor för energiförbrukningen.

Utveckling av Naturvårdsverkets talan

Bestämmelserna i MB syftar till att främja en hållbar utveckling. Balken skall vidare tillämpas bl.a. så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och så att hushållning med material, råvaror och energi främjas (1 kap MB). Enligt förarbetena till balken (prop. 1997/98:45 del 2 sidan 8), kan ett villkor som grundar sig på balken avse vad som helst som gagnar en ekologiskt hållbar utveckling. Det påpekas därvid att detta

är en skillnad mot villkor grundade på miljöskyddslagen vilka bara kunde avse olägenheterna från verksamheten. Se vidare sidorna 15 och 16 i del 2 av propositionen.

Enligt 2 kap 3 § MB skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik (BMT) för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med skador eller olägenheter för miljön skall enligt förarbetena till MB, del 2 sidan 15, förstås inte bara utsläpp och andra störningar utan även misshushållning med naturresurser och energi. Vidare anges att skyddsåtgärder kan bli aktuella även för råvaru- och bränsleval. På sidan 16 konstateras vidare att krav med stöd av 2 kap 3 § kan ställas på transporter.

Vilka villkor som skall gälla för en miljöfarlig verksamhet avgörs utifrån de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap och de skälighetsavvägningar som skall göras enligt 7 § i samma kapitel. Vid yrkesmässig verksamhet skall således BMT användas om det inte är orimligt. Det åligger verksamhetsutövaren att visa att en viss möjlig åtgärd är orimlig.

Naturvårdsverket håller det för självklart att krav som ställs med stöd av MB kan vara längre gående än de som uppfyller rent företagsekonomiska avkastningskrav.

De förslag till villkor som föreslås av Naturvårdsverket är grundade på det som sägs ovan och på de kompletterande aspekter som lyfts fram under respektive rubrik nedan. Naturvårdsverket anser att ansökan, efter gjorda kompletteringar, innehåller en MKB som kan godkännas.

Bolaget föreslår att det prövotidsförfarande som gäller idag enligt målet M 514-99 för utsläpp till vatten och för utsläpp av kväveoxider till luft skall gälla även i nu föreliggande mål. Bolaget föreslår också att samma prövotidsförfarande skall beslutas dels vad gäller utsläpp till luft av kolmonoxid från barkpannan och sambandet mellan dessa utsläpp och utsläppen av kväveoxider från barkpannan samt dels utsläpp av stoft från sodapannan inklusive stoftets innehåll av finpartikulärt stoft (PM10). Bolaget har preciserat detta i fyra utredningskrav. Bolaget har även föreslagit tre provisoriska föreskrifter, åtta slutliga villkor och tre delegationer till tillsynsmyndigheten. Naturvårdsverket tillstyrker dessa förslag.

Åtgärder vid nedläggning

Enligt EU-direktivet 96/61, artiklarna 3.f och 9.6, skall ett tillstånd innehålla krav på åtgärder vid nedläggning av en verksamhet. Dessa artiklar motsvaras av 22 kap 25 § p. 10 MB.

Kemikalier

Enligt 2 kap 2 § MB skall alla som bedriver en verksamhet skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skador eller olägenhet. Enligt 6 § i samma kapitel skall alla som bedriver en verksamhet undvika att använda sådana produkter som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön om produkterna kan ersättas med andra som är mindre farliga. Vidare skall enligt 2 kap 3 § försiktighetsmått vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människans hälsa eller miljön.

För att kunna fullgöra dessa skyldigheter krävs det enligt Naturvårdsverkets uppfattning att verksamhetsutövaren har kännedom om de risker för effekter på människans hälsa och miljön som användningen av olika produkter kan medföra. Saknas någon väsentlig del av denna kunskap så anser verket att kraven i miljöbalken innebär att kemikalien inte bör användas.

Väsentliga egenskaper som verksamhetsutövaren bör känna till är enligt verkets uppfattning risken för akut- och kronisk toxicitet för människor och miljön, graden av nedbrytbarhet och risken för bioackumulering. På sikt bör kemiska produkter som saknar sådana data inte få användas i verksamheten om kraven i 2 kap 2, 3 och 6 §§ miljöbalken skall kunna sägas vara uppfyllda. Av ingivet underlag synes bolaget redan idag i huvudsak ha denna kunskap. För att ge bolaget tid att få in behövliga kompletterande uppgifter bör det yrkade villkoret gälla först fr.o.m. år 2005.

Naturvårdsverket anser att bolaget bör informera tillsynsmyndigheten när nya ämnen avses tas i bruk för att den skall kunna ge synpunkter och meddela eventuella föreskrifter som kan behövas.

Naturvårdsverket hänvisar även till 22 kap 25 § p.7 MB. Av den punkten framgår att en dom skall innehålla de bestämmelser som behövs avseende hantering av kemikalier som kan medföra olägenheter för den yttre miljön.

Transporter

Transporterna har fått ökad tyngd i MB jämfört med prövningar enligt miljöskyddslagen. Det framgår av förarbetena att krav på transporter kan ställas med stöd av bestämmelserna i 2 kap 3 § MB (se sidorna 15 och 16 i del 2 av propositionen). Det innebär enligt verkets mening att det är lämpligt att reglera dessa frågor i särskilda villkor och inte bara med det allmänna villkoret. Detta stöds av två domar i miljööverdomstolen (målen nr M 7179-02 och M 602-02) där det fastställs att transporter ingår bland det som kan prövas enligt miljöbalken och därmed också kan bli föremål för tillståndsvillkor. En förutsättning är att verksamhetsutövaren har möjlighet - faktiskt och rättsligt - att bestämma över det som villkoret avser att reglera.

Utsläppen av NO_x och SO₂ från transporter vid ansökt verksamhet är ca 60 % och 50 % resp. av de totala utsläppen från process och energi. För att på sikt minska dessa utsläpp krävs bl.a. moderna transportmedel, god logistik och miljöanpassade bränslen.

De fartyg som används för bolagets transporter är dels nya fartyg med låga utsläpp av svavel och NO_x beroende på användning av lågsvavliga bränslen och att de är försedda med NO_x - katalysatorer, dels äldre fartyg som använder bränslen med högre svavelhalter och som saknar NO_x - katalysatorer. För huvuddelen av fartygstransporterna anser verket att krav bör ställas på åtgärder som begränsar utsläppen av kväve- och svaveloxider. När det gäller S-halt i bränsle anser verket att det bör krävas att den inte är högre än 1,0 %. Naturvårdsverket anser att det är angeläget att minska fartygens utsläpp och föreslår villkor NV 4 för att reglera dessa utsläpp.

Energi

Bolaget har redovisat följande tekniskt möjliga åtgärder för att öka energieffektiviteten:

1. Förvärmning med sekundärvärme av allt kemiskt rent vatten till pappersbruket.
2. Installation av pumptömning i kokeriet.
3. Ökning av torrhalten på tjockluten från 75 % till 85 %.
4. Ökning av den egna elproduktionen.

Av 2 kap 5 § MB framgår att alla som bedriver en verksamhet skall hushålla med energi. Om åtgärderna skulle genomföras kommer brukets värme- och elbalans att förbättras avsevärt vilket står i överensstämmelse med 2 kap 5 § MB. Åtgärderna innebär också att brukets processer kommer närmare (BMT) vilket står i överensstämmelse med 2 kap 3 § MB.

Bolaget har åtagit sig att mer i detalj utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för åtgärd 1. Bolaget motsätter sig att genomföra åtgärderna 2-4 utan att utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna i detalj. Kostnaderna redovisas endast översiktligt. Eftersom dessa åtgärder medför en förbättrad värme- och elbalans anser Naturvårdsverket att bolaget, liksom för åtgärd 1, bör åläggas att mer i detalj utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att genomföra åtgärderna 2-4. Vid beräkning av kapitalkostnader anser Naturvårdsverket att en ränta på 6 % och minst 10 års avskrivning bör kunna tillämpas. Detta i enlighet med Miljööverdomstolens dom M 8010-99.

Bolagets oljeförbrukning är förhållandevis hög. Av ansökan framgår att det i framtiden kan komma att eldas tall-/beckolja i mesaugnen. Det totala oljebehovet vid ansökt produktion är beräknat till ca 21 000 m³ varav till mesaugnen ca 15 000 m³. Eftersom användning av fossila bränslen generellt bör minskas finns det skäl att närmare utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att öka användningen av biobränslen och tall-/beckolja.

En åtgärd som skulle förbättra energihushållningen vid förbränning utöver en ombyggnad av barkpannan är att höja torrhalten på barken genom pressning och/eller torkning.

Brukets ångförbrukning för massatorkning är hög jämfört med referensfabriken i KAM-projektet. För att komma närmare BMT för torkning anser Naturvårdsverket att bolaget bör utreda möjligheterna att minska energiförbrukningen både vid massa- och pappers-torkning. Brukets ångenergiförbrukning är t.ex. 3,7 GJ/t massa medan KAM-projektet anger 2,2 GJ/t massa för referensfabriken.

Brukets elenergiförbrukning är hög. Som skäl anges i ansökan att utrustningen är gammal och att det skulle krävas en helt ny fiberlinje för att komma i nivå med data enligt KAM-projektet. Det borde gå att komma en bit på vägen dit genom att se över möjligheterna att förbättra energieffektiviteten för kringutrustningar t.ex. pumpar.

Resultaten av utredningarna inklusive förslag till åtgärder och villkor för energi-användning bör redovisas samtidigt med övriga provotidsutredningar (2005-03-31).

Fiskeriverket

Omfattning av fisk och fiske i recipientområdet

I området mynnar Kalix älv med lekvandrande bestånd av bl.a. lax, havsöring och sik. Kalix älv är klassad som riksintresse vad avser bestånden av lax och havsöring och ingår i EU:s nätverk Natura 2000 enligt habitatdirektivet (rådets direktiv 92/43/ EEG) där lax är en av de arter som speciellt pekats ut för att skyddas.

Den loggboksförda fångsten för yrkesfisket i det delområde som omfattar Kalix skärgård samt delar av Haparanda skärgård uppgick året 2002 till ca 350 ton, varav lax 23 ton, strömming 9,9 ton, sik 21 ton, öring 1,8 ton, siklöja 274 ton och gädda, abborre och lake sammanlagt ca 18,4 ton. Vid redskapsinventering 1999 förekom i Kalix skärgård sammanlagt 67 fasta redskap, främst ryssjor och kombifällor. Fisket riktar sig främst mot lax, sik och öring.

Fiske har stor betydelse för kustbefolkningen. I dag är det främst fiske med rörliga redskap efter sik, abborre, siklöja och strömming som dominerar. Kalix skärgård är relativt hårt exploaterad av fritidsbebyggelse där havet och fisket har en central roll. Inom skärgården finns ett stort antal öar som är i privat ägo och har medföljande fiskerätt för fasta redskap. Fiskesäsongen sträcker sig över sommarhalvåret. Uppgifter om fritidsfiskets fångstmängder i Kalix skärgård saknas.

Fiskeribiologiska undersökningar i recipientområdet

Provfisken och fiskeribiologiska undersökningar i recipientområdet har utförts under perioden 1985-2002.

Vid provfiske 1994 var, i motsats till motsvarande fisken under 1980-talet, tätheterna av mört och abborre i närområdet till utsläppet likartade med förhållandena i referensområdet. Någon klart uttalad påverkan på fiskbestånden i recipienten kunde inte beläggas vid detta provfiske.

Fiskeribiologiska undersökningar i recipientområdet har under senare tid främst omfattat individstudier på abborre. De abborrar som fångades i Kalix var tydligt exponerade för avloppsvatten från skogsindustri då halterna av hartssyror i galla var kraftigt förhöjda jämfört med referensområdet. Både 1999 samt 2002 hade, enligt uppgift från bolaget, oavsiktliga utsläpp skett från fabriken strax innan fisk samlades in för de fysiologiska studierna. Detta medförde att hartssyrehalten var hög i abborrgalla med halter mellan 15 000 - 20 000 µg/g ts. Hartssyrehalten hos referensen Rånefjärdens abborrar understeg 100 µg/g ts såväl 1999 som 2002.

Vid de undersökningar som gjordes i området 1993 och 2002 fanns en klar skillnad vad avser abborrens könsmognad, som var förskjuten till större storlek och därmed också högre ålder hos fiskarna i Kalix skärgård jämfört med referensområdet. Vid undersökningen 1998 var andelen köns mogna abborrhonor lägre i recipientområdet jämfört med Rånefjärden. Skillnaden var dock mindre än 1993 och 2002 och heller inte statistiskt signifikant. Skillnader förelåg dock mellan recipienten och Rånefjärden vad avsåg gonadsomatiskt index, dvs. tillväxten på könsorganen vid undersökningstillfället 1998. Vid undersökningen 1999 kunde i motsats till tidigare undersökningar ingen skillnad

observeras mellan Rånefjärden och Karlsborg vad avser parametrarna könsmognad, gonadvikt eller gonadsomatiskt index. Vid undersökningen 2002 var antalet röda blodkroppar hos fisk i recipientområdet högre än hos fiskar från Rånefjärden. I övrigt framträdde inga anmärkningsvärda skillnader mellan recipientens och referensens fiskar.

Riktlinjer för undersökning av miljöpåverkan på fisk av industrier har tagits fram i samarbete mellan industrin, forskare, Fiskeriverket och Naturvårdsverket. En utvärdering enligt dessa av den senaste undersökningen 2002 visar att recipienten för Billerud Karlsborg kan uppvisa en störning av reproduktionen i området eftersom andelen könsmogen fisk är signifikant lägre i recipienten. Enligt riktlinjerna kräver detta ytterligare studier.

Fiskeriverkets bedömning och förslag till villkor

Kalix älv och skärgård är av stort allmänt fiskeintresse med en betydande fångst av fisk i själva recipientområdet samt en uppvandring av bl.a. lax, havsöring och sik i anslutning till recipientområdet. Det är därför angeläget att belastningen på området genom utsläpp av industriellt avloppsvatten i möjligaste mån begränsas.

Den fiskeribiologiska undersökning som senast utförts i recipienten visar på en exponering av avloppsvatten från skogsindustri och en belastning av organiska ämnen. Undersökningar från 90-talet indikerade en förbättring av förhållandena i recipienten men 2002 års resultat kan tyda på en störning av fiskreproduktionen i recipienten.

De två senaste undersökningarna visade på mycket höga halter av hartssyra i fisk. Detta berodde på höga oavsiktliga utsläpp från fabriken. Bolaget bör utreda anledning till de höga utsläppen till vatten och ska vidare föreslå och vidta åtgärder för att förhindra ytterligare höga utsläpp i framtiden. I dessa åtgärder kan ingå långtidsluftad aktiv slamanläggning (LAS) eller biofilm i kombination med aktiv slam (BAS-anläggning).

Långtidseffekter på fiskbestånden liksom förändringar p.g.a. minskade eller på annat sätt ändrade utsläpp kan endast följas genom kontinuerliga fiskeribiologiska undersökningar. En löpande uppföljning av fiskbestånden är enligt Fiskeriverkets uppfattning nödvändig vid bedömning av behovet och effekterna av utsläppsreduktion. I enlighet med Naturvårdsverkets förslag till vattenrecipientkontroll vid massaindustrier bör därför provfisken och viss fysiologisk provtagning ingå i den kontinuerliga recipientkontrollen för verksamheten. Vid uppläggning av de fiskeribiologiska undersökningarna skall samråd ske med Fiskeriverket.

Bolagets ansökan om tillstånd till verksamheten samt sökt produktionsökning tillstyrks.

Räddningsverket har inte haft något att erinra mot att tillstånd lämnas.

Länsstyrelsen

Allmänt

Länsstyrelsen tillstyrker bolagets ansökan om tillstånd enligt miljöbalken att vid Karlsborgs Bruk dels tillverka högst 290.000 ton blekt sulfatmassa per år och högst 175.000 ton papper per år, dels betryka högst 70.000 ton internt och externt tillverkat papper per år samt att utföra härför erforderliga ändringar av anläggningen. Länsstyrelsen

tillstyrker även det verkställighetsförordnande bolaget begärt. Länsstyrelsen anser vidare att miljökonsekvensbeskrivningen som inlämnats i ärendet kan godkännas.

Villkor för verksamheten

Utsläpp till vatten

Länsstyrelsen godtar bolaget förslag till utredningsvillkor, provisoriska föreskrifter och delegerat villkor.

Näringsämnen och syreförbrukande ämnen

Bolaget har länets största utsläpp av fosfor (15 ton/år) och organiska ämnen (COD, 8 900 ton/år) och länets näst största utsläpp av kväve (140 ton/år). Denna belastning är av betydelse för vattenkvaliteten främst under vintertid då flödet i Kalix älv är lågt. Under denna period (jan-apr) utgör utsläppet av fosfor och COD ca 40 % respektive 20 % av älvens transport, medan de under sommaren utgör endast några procent.

Data från 1994 till 2002 visar att näringshalterna i området närmast fabriken är förhöjda i förhållande till stationerna uppströms och nedströms. Detta gäller främst för fosfor där en tydlig förhöjning kan ses i bottenvattnet under vintertid, även om förhöjningen också kan ses under sommaren.

Halterna av fosfor i ytvattnet närmast fabriken under sommaren bedöms som medelhöga medan station 2 och 12, som ligger uppströms och nedströms fabriken, har mycket låga halter enligt naturvårdsverkets bedömningsgrunder.

Det regionala miljömålet för *Ingen övergödning* har ett delmål som säger: Fram till år 2010 ska de vattenburna utsläppen av kväve från mänsklig verksamhet till Bottenviken inte öka från 1995 års nivå och Norrbottens bidrag till kvävebelastningen på Östersjön vara utredd. Länsstyrelsen konstaterar att bolaget med oförändrad reningsteknik inte kommer att bidra till att detta mål nås.

Utsläppen av syretärande ämnen ger också utslag på vattenkvaliteten i närområdet, främst under vintern. Halterna av COD i 3m-skiktet i påverkanspunkten närmast fabriken klassas som låga på gränsen till måttligt höga.

Konsekvenserna av ovan nämnda utsläpp är ringa, åtminstone om man ser till vattenkvaliteten. Klorofyllhalterna som visar tillväxten av växtplankton klassas som måttligt höga på alla stationerna under sommaren. Syrgashalterna i bottenvattnet vid mätstationerna är numera tillfredställande. Tidigare har Repskärsfjärden varit tydligt påverkad av utsläppen med syrefattiga bottenar som följd.

Bottenfaunan i området undersöks regelbundet och resultaten visar att förhållandena har blivit bättre det senaste decenniet. Sediment med svavellukt som indikerar låga syrgashalter har blivit allt mer sällsynt. Trots detta bedöms fortfarande bottenfaunan i fabriken närhet vara påverkad av utsläppen (2002). Det som talar för detta är den höga individtätheten och dominansen av en föroreningstålig art (*Limnodrilus*) och det mycket höga O/C-indexet (dominans av syretåliga arter). Sannolikt är det så att nuvarande situation för bottenjurens är mycket varierande med tidvis för stor belastning av både när-

ingsämnen och organiskt material. Detta talar för att utsläppen av dessa ämnen bör minska.

Miljöstörande ämnen från vedråvaran

Med utsläppet från fabriken kommer stora mängder av ämnen som är naturliga komponenter i ved ut i recipienten. Efter att under lång tid ha fokuserat på klororganiska ämnen från massaindustrin, har man på senare tid insett att flera oklorerade vedämnen också kan ha negativ effekt på miljön. Bland dessa kan nämnas olika typer av steroler t.ex. β -sitosterol som ofta är den dominerande sterolen i avloppsvatten från skogsindustrier. Denna organiska molekyl kandiderar till att vara en av orsakerna till observerade reproduktionsstörningar hos fisk i recipienter för skogsindustriernas utsläpp av vatten. β -sitosterol kan metaboliseras till en rad olika typer av östrogena eller androgena ämnen som bl.a. kan ge effekter på reproduktion och tillväxt hos fisk.

Hartssyror är naturliga och fettlösliga komponenter i träråvara och är toxiska för akvatiska organismer. Senare forskning har pekat på att hartssyror inte inducerar fiskarnas avgiftningssystem utan snarare tvärtom, de verkar inhibera EROD-aktiviteten. Undersökningar med avseende på EROD kan därför visa på lägre effekter i recipienten än i referenslokalen, trots att hartssyror kan ge subletala effekter (Lehtinen 1996).

Hösten 2002 genomfördes en omfattande undersökning av fiskhälsan i området med Rånefjärden som referens. Undersökningen innefattade en fysiologisk del och en fiskeribiologisk/morfologisk del. Undersökningen visade bl.a. följande:

- Resultaten visade att fisken i fabriken närhet hade signifikant högre antal blodkroppar än referensfiskarna. Övriga röda blodcellsvariabler var dock opåverkade. Vad detta beror på är inte klarlagt, men kan bero på någon form av stress och behov att kunna ta upp mer syre. En förklaring kan vara att provtagningen hade föregåtts av ett driftsstopp i fabriken vilket orsakade ett större utsläpp av såpa. P.g.a. detta försämrades kapaciteten i den luftade dammen som normalt ska rena avloppsvattnet från bl.a. extraktivämnena, vilket ledde till ett stötutsläpp av dåligt renat vatten.
- Andelen könsmogna abborrar var signifikant lägre i recipienten jämfört med referensen. Även tidigare undersökningar 1993 och 1998 har uppvisat samma resultat. Vid en undersökning 1999 kunde dock ingen skillnad ses. Orsaken till detta är ej klarlagt, men det kan vara en indikation på att utsläpp från fabriken påverkar reproduktionen. Skulle det vara så är detta att betrakta som mycket allvarligt. Det skulle också kunna vara en naturlig variation, men eftersom tre undersökningar av fyra under loppet av nio år har visat på en skillnad i könsmognadsgrad, anser länsstyrelsen att detta bör följas upp.
- Mycket höga nivåer av hartssyror uppmättes i galla hos fisken i Repskärsfjärden, vilket klart visar att de utsatts för avloppsvatten från fabriken. Anledningen till detta är sannolikt det ovan nämnda stötutsläpp av såpa som innehåller extraktivämnena. Även 1999 uppmättes mycket höga halter hartssyror i abborrarnas galla, vilket även den gången berodde på ett tillfälligt utsläpp av såpa. Länsstyrelsen anser att dessa intermittenta stötutsläpp inte är acceptabla ur miljösynpunkt.

Klorat

Fabriken släpper ut ca 100 kg klorat per dygn. Under senare tid har det framkommit att bolaget har svårt att klara riktvärdet på 100 kg klorat/dygn. Utsläppen ligger tidvis klart över detta riktvärde. Det är inte helt klarlagt vilken miljöpåverkan kloratet har men det är konstaterat att framför allt brunalger är mycket känsliga (lägsta effektnivå: 10-20 µg/l). Brunalger förekommer inte i recipienten, men forskning visar att även andra mikroalger kan vara känsliga i framför allt näringsfattiga miljöer. Länsstyrelsen anser att försiktighetsprincipen bör gälla och ser därför restriktivt på dessa utsläpp.

Länsstyrelsen anser sammanfattningsvis att en utvidgad biologisk rening av utsläppen till vatten krävs. Dels för att bättre klara av att upprätthålla en hög reningseffekt även vid tillfälliga större utsläpp och möjligen även erhålla en hög reningseffekt för klorat. Länsstyrelsen bedömer att en långtidsluftad aktiv slamläggning (LAS), en "multibioanläggning" eller en "BAS"-anläggning (biofilm i kombination med aktiv slam) bättre klarar driftstopp och tillfälliga större utsläpp såtillvida att de torde inte "slås ut" på samma sätt som en luftad damm.

Utsläpp till luft

Länsstyrelsen finner det viktigt att undersöka sambanden mellan koncentrationen av kolmonoxid i rökgaserna och koncentrationerna av kväveoxider och organiska ämnen, t ex PAH (polyaromatiska kolväten) vid olika pannlast, bränslemix och bränslekvalitet i barkpannan och sodapannan.

Bolaget har under de senaste fem åren i genomsnitt släppt ut 420 ton stoft per år och det mesta kommer från sodapannan. Partiklar, främst de som är mycket små (<PM10), har en allvarlig effekt på människors hälsa. I flera epidemiologiska studier har resultaten visat ett samband mellan förhöjda partikelhalter och lungsjukdom samt dödlighet hos befolkningen. WHO (2000) menar att eftersom någon nedre tröskelnivå inte tycks kunna identifieras, går det inte heller att föreslå något gränsvärde för partiklar. Hur stor andel av bolagets utsläpp som utgörs av partiklar i storleksordningen upp till PM10 är inte utredd. I första hand är det Karlsborg som kan drabbas av förhöjda partikelnivåer vid ogynnsam väderlek, men eftersom små partiklar kan transporteras långa sträckor kan även Kalix samhälle tidvis påverkas. Länsstyrelsen anser med stöd av det ovan sagda att bolagets partikelutsläpp bör minska så långt det är möjligt.

Länsstyrelsen har som tillsynsmyndighet kunnat konstatera att vissa klagomål har förekommit på grund av luktstörningar i närområdet intill fabriken i Karlsborg. Bolagets arbete med att minska dessa störningar pågår ständigt. Länsstyrelsen anser att detta arbete är mycket angeläget. För att delvis komma till rätta med luktstörningarna anser länsstyrelsen att bolaget bör åläggas den föreslagna utredningen om utsläpp av processvavel.

Utöver bolagets förslag U2, U4, P2, P3 och slutliga villkor 2, 3, 4, 5 och 6 föreslår länsstyrelsen följande föreskrifter.

Lst 1. Belysa sambanden mellan koncentrationen av kolmonoxid i rökgaserna och koncentrationerna av kväveoxider och organiska ämnen, t.ex. PAH (polyaromatiska

kolväten), vid olika pannlast, bränslemix och bränslekvalitet i barkpannan och sodapan-
nan.

Lst 2. Bolaget åläggs att senast den 31 mars 2005 till miljödomstolen redovisa resultatet
av en utredning angående det samlade utsläppet av processsvavel från smältalösare,
hartskokeri och diffusa svaga gaser med målet att nå den dimensionerande nivån 0,15
kg svavel per ton massa.

Buller

Länsstyrelsen konstaterar att bolagets förslag till villkor ligger 5 dB(A) högre än Natur-
vårdsverkets riktlinjer för buller från befintlig industri. Bolagets begäran om att buller-
villkoret uttrycks som riktvärde anser länsstyrelsen vara godtagbart. Länsstyrelsen anser
att den mest angelägna åtgärden för att komma tillrätta med bullersituationen är att ned-
bringa de tillfälliga bullerstörningarna som bland annat beror av utsläpp av så kallad
"rusånga". Orsaken till de tillfälliga bullerstörningarna bör utredas och förslag till åtgärder redovisas. Utredningen kan innehålla följande

- antal tillfällen (frekvens) och maximal ljudnivå när momentana bullernivåer överstiger 55 dB(A) i omgivningen,
- förslag med tekniska och ekonomiska förutsättningar till åtgärder som minskar eller helst eliminerar förekomsten av tillfälliga bullerstörningar med momentanvärden över 55 dB(A) samt
- en tidplan för åtgärdernas genomförande.

Förslag till villkor (Lst 3): Bolaget ska utreda vilka åtgärder som krävs, och kostnaderna för genomförande av dessa, för att nedbringa och helst eliminera förekomsten av tillfälliga bullerstörningar med momentanvärden över 55 dB(A). Utredningen ska göras i samråd med tillsynsmyndigheten. Redovisningen ska inlämnas till tillsynsmyndigheten senast den 31 mars 2004. I övrigt godtas bolagets förslag till slutligt villkor 7.

Transporter

Länsstyrelsen instämmer i vad Naturvårdsverket anført.

Förslag till provotidsutredningar ("Energi")

Länsstyrelsen instämmer i vad Naturvårdsverket anført.

Kemikalier

Länsstyrelsen konstaterar att en betydande ökning av användning av kemikalier kommer att ske vid ökad pappersproduktion och bестrykning. Bolaget har redovisat att en ökning med ca 9 000 ton kemikalier per år kommer att ske.

Bolaget har i sin MKB redovisat en miljöriskbedömning av de hjälp- och tillsatskemi-
kalier som används i tillverkningsprocessen. I bedömningen beräknas den högsta halt som kan förekomma i recipienten av varje kemikalie som sedan jämförs med lägsta halt som kan ge negativa effekter (PNEC). Slutsatsen är att inga kemikalier håller en sådan halt att effekter kan uppkomma.

Osäkerhet råder dock kring ett våtstyrkemedel (V1) som innehåller en ureaformalde-
hydarts och även fri formaldehyd. Halten av ureaformaldehydarts i recipienten

överskrider PNEC-värdet som tagits från en liknande produkt. Tillräcklig information om formaldehydhartsen saknas alltså för att göra en adekvat bedömning. Vidare redovisas att den beräknade högsta koncentrationen av formaldehyd i recipienten är lika hög som PNEC-värdet för formaldehyd.

För ett hartsämne, H1, råder samma förhållande som för formaldehyd, dvs. högsta koncentrationen i recipienten är lika hög som PNEC-värdet. Både H1 och formaldehyd är ämnen som är akuttoxiska, men lättnedbrytbara. Andra ämnen, t.ex. olika konserveringsmedel, som flera kemikalier innehåller, är svårnedbrytbara och toxiska redan vid mycket låga halter.

Länsstyrelsen kan inte bortse från risken att dessa ämnen (V1, formaldehyd, H1 och konserveringsmedel) kan påverka organismer i recipienten vid tillfälliga större utsläpp. För vissa ämnen saknas också resultat från både akut- och kroniska tester för att göra en fullvärdig ekotoxikologisk bedömning.

För att kunna fullgöra de skyldigheter som anges i miljöbalkens hänsynsregler, främst kunskapskravet (2 kap 2 §), utbytesregeln (2 kap 6 §) och försiktighetsprincipen (2 kap 6 §), krävs det enligt länsstyrelsen att verksamhetsutövaren har kännedom om de risker för effekter på människans hälsa och miljön som användningen av olika produkter kan medföra. Saknas någon väsentlig del av denna kunskap så anser länsstyrelsen att kraven i miljöbalken innebär att kemikalien inte bör användas. Länsstyrelsen anser därför att en vidare redovisning av de osäkerheter som framkommit ska inlämnas och att bolaget ska tillämpa produktvalsprincipen för att i möjligaste mån undvika negativa effekter i recipienten. För att ge bolaget tid att få in behövliga kompletterande uppgifter bör det yrkade villkoret börja gälla först från och med år 2005.

Väsentliga egenskaper som verksamhetsutövaren bör känna till är risken för akut- och kronisk toxicitet för människor och miljön, graden av nedbrytbarhet och risken för bioackumulering. På sikt bör kemiska produkter som saknar sådana data inte få användas i verksamheten om kraven i 2 kap 2, 3 och 6 §§ miljöbalken skall kunna sägas vara uppfyllda.

Länsstyrelsen föreslår samma villkor som Naturvårdsverket.

Mark

Lst 9. Bolaget skall i samråd med tillsynsmyndigheten utföra inventeringar och undersökningar av förorenade områden inom bolagets industriområde. Undersökningarna ska klargöra förekomst av förorenade områden, föroreningsnivå, föroreningsmängd och spridningsrisker.

Bolaget skall i samråd med tillsynsmyndigheten arbeta fram en plan för successiv efterbehandling av förorenade områden. Planen skall omfatta såväl områden som redan nu är tillgängliga för efterbehandling och till den del det är möjligt även områden som först efter avveckling av verksamhet blir tillgängliga för efterbehandling.

BOLAGETS BEMÖTANDE

Tillåtlighet

Bolaget konstaterar att ansökan tillstyrks i samtliga yttranden med förekommande reservationer rörande förslag till villkor m.m.

Bolaget konstaterar redan här även att plan- och miljönämnden tillstyrker bolagets ansökan utan erinringar.

Utsläpp till vatten

Länsstyrelsen och, indirekt, Naturvårdsverket godtar bolagets förslag till utredningsvillkor, provisoriska föreskrifter och förslag till delegation.

Trots att länsstyrelsen således accepterar av bolaget föreslaget provotidsförfarande, synes länsstyrelsen vilja fastslå att utvidgad biologisk rening av bolagets utsläpp till vatten är nödvändig. Bolaget vill härvidlag framhålla och förutsätta att frågan om eventuell installation av utbyggd biologisk rening skall hållas öppen i avbidan på resultatet av de provotidsutredningar bolaget åtagit sig på samma sätt som för närvarande gäller inom ramen för i målet M 514-99 pågående provotidsförfarande.

Fiskeriverket anser att bolaget bör utreda anledningen till höga oavsiktliga utsläpp till vatten och föreslå och vidta åtgärder för att förhindra detta. Inom ramen för pågående provotidsarbete, där huvuddelen av aktuella investeringsåtgärder genomförts i maj 2003, förväntas de tillfälliga utsläppen minska. Bland konkreta åtgärder kan nämnas utbyggd indunstningskapacitet, installation av utrustning för förbättrad avskiljning av såpa i kokeri-tvättavdelningen samt en omfattande renovering av vissa tvättpressar. Det preliminära resultatet av åtgärderna har varit mycket positivt under de senaste månaderna. Om resultatet kan visas bli beständigt så kommer omfattningen av tidigare förekommande tillfälligt förhöjda utsläpp av exempelvis extraktivämnena att i stort sett kunna elimineras.

Vidare anser Fiskeriverket att bolaget bör åläggas att inom recipientkontrollprogrammet utföra undersökningar avseende inverkan på fiskbestånden i Kalix skärgård i enlighet med Naturvårdsverkets förslag till recipientkontroll. Verket anser att utformningen av undersökningarna skall ske i samråd mellan bolaget, länsstyrelsen och Fiskeriverket.

Bolaget har som U1 åtagit sig en utredningsskyldighet under provotiden som överensstämmer med vad som gäller för provotidsförfarandet i målet M 514-99. Bolaget anser att frågan om vilka utredningar som skall genomföras därmed blir tillräckligt reglerad. Utredningarnas närmare innehåll skall bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten som därvid har möjlighet att involvera andra myndigheter i samrådet.

Om Fiskeriverkets förslag vad gäller recipientkontroll avser en permanent skyldighet som skulle gälla också efter ett provotidsförfarande motsätter sig bolaget förslaget. Denna typ av frågor bör hänföras till och avgöras inom ramen för den löpande tillsynen och i första hand genom ett kontrollprogram. Under 2002-2003 pågår dessutom ett arbete där de tre skogsindustrierna i Norrbotten tillsammans med SSAB i Luleå och de fyra kustkommunerna (Piteå, Luleå, Kalix och Haparanda) har köpt ett utredningsupp-

drag av Hushållningssällskapet. I uppdraget ingår bland annat att sammanställa nuvarande kunskapsläge (gällande kustmiljön) och kontrollprogram och lämna förslag till ett framtida kontrollprogram för samordnad recipientkontroll i Norrbotten. Länsstyrelsen är representerad i arbetet. Arbetet bör inte föregripas av individuella regleringar genom villkor för tillstånd avseende enskilda anläggningar.

Utsläpp till luft

Länsstyrelsen godtar av bolaget föreslagna villkor m.m. med två undantag.

För det första anser länsstyrelsen att av bolaget som U3 föreslagen utredning angående sambandet mellan utsläpp av kväveoxider och kolmonoxid från barkpannan samt förutsättningarna för villkor beträffande halten kolmonoxid i barkpannans rökgaser i stället bör utvidgas. Länsstyrelsen föreslår således att bolaget även skall åläggas att belysa sambanden mellan koncentrationen av kolmonoxid i rökgaserna och koncentrationen av kväveoxider och organiska ämnen, till exempel PAH vid olika pannlast, bränslemix och bränslekvalitet i barkpannan och sodapannan.

Vad som i praktiken skiljer förslagen åt är att länsstyrelsen vill att bolaget utöver vad bolaget åtagit sig skall belysa övriga utsläpps samband med utsläpp av PAH samt att samtliga utredningar skall avse utöver barkpannan även sodapannan.

Beträffande såväl fastbränslepannan som sodapannan finns ett samband mellan utsläpp av kolmonoxid och PAH så till vida att ökad halt kolmonoxid medför en ökad halt PAH. Bolaget anser dock att det mest väsentliga sambandet som behöver utredas är det mellan utsläppen av kväveoxider och kolmonoxid. Kan utsläppen av kolmonoxid hållas nere kommer också utsläppen av PAH att bli låga.

Vad gäller barkpannan kan halterna av kolmonoxid bli så pass höga att utgående halt PAH kan bli av ej försumbar storlek. Närmare kunskap om vilket samband som gäller saknas dock. Mätningar av PAH bör emellertid inte göras innan sambandet mellan utsläppen av kväveoxider och kolmonoxid först utretts. Därefter åtar bolaget sig att genomföra mätningar av PAH-utsläppen. Inte heller dessa mätningar kommer dock att vara av annat än bekräftande karaktär och ske som stickprov med hänsyn till de mycket höga kostnaderna för denna typ av mätningar. En heltäckande bild av utsläppen av PAH vid olika belastningar av fastbränslepannan kommer således inte att kunna erhållas.

För sodapannan gäller likartade förhållanden som för fastbränslepannan. En ökad halt av kolmonoxid medför minskad halt av kväveoxider och vice versa. Bolaget har länge följt upp utsläppen av svavelväte från sodapannan indirekt genom mätning av utgående halt kolmonoxid. Dessa mätningar visar att utsläppen av kolmonoxid är låga och ytterst sällan överstiger 500 ppm. Den låga halten kolmonoxid medför försumbara utsläpp av PAH.

Bildad PAH adsorberas på stoftet som sedan avskiljs och återgår till processen. I bolagets fall finns dessutom en skrubber där ytterligare PAH avskiljs. Vattnet från skrubbern används i processen och då krävs ett så rent vatten att eventuell närvaro av PAH skulle medföra risk för problem.

Sammanfattningsvis godtar bolaget att den av bolaget under U3 föreslagna utredningen utvidgas till att avse sambandet mellan utsläpp av kväveoxider, kolmonoxid och PAH från barkpannan, men motsätter sig att utreda dessa samband vad gäller sodapannan.

Länsstyrelsen anser för det andra att bolaget skall åläggas att utreda och till miljödomstolen senast den 31 mars 2005 redovisa resultatet av en utredning angående det samlade utsläppet av processvavel från smältalösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser med målet att nå den dimensionerande nivån 0,15 kg per ton massa. Den föreslagna utredningen motsvarar i princip av bolaget under D3 föreslagen delegation till tillsynsmyndigheten, vilket förslag i sin tur motsvaras av en i dag gällande delegation till tillsynsmyndigheten i målet M 514-99. Det synes således som om länsstyrelsen anser att frågan är av sådan betydelse att den bör provas av miljödomstolen och inte av tillsynsmyndigheten. Bolaget har ingen erinran mot en sådan lösning och godtar länsstyrelsens förslag.

Buller

Länsstyrelsen accepterar i princip bolagets förslag till bullervillkor. Länsstyrelsen anser dock att bolaget skall utreda vilka åtgärder som krävs, och kostnaderna för genomförande av dessa, för att nedbringa och helst eliminera förekomsten av tillfälliga bullerstörningar med momentanvärden över 55 dB(A).

Länsstyrelsen motiverar sitt tilläggsförslag med att det är angeläget ur bullersynpunkt att nedbringa bolagets utsläpp av så kallad rusånga.

Även bolaget har ambitionen att minska dessa ångutsläpp. Bolaget anser dock att detta i första hand är en energifråga eftersom frekvensen av ångutsläppen är kopplad till bolagets aktuella energisituation. Bolaget anser därför att det inte behövs någon särskild bullerutredning i frågan med en egen tidplan utan att frågan kan vävas in i de energiutredningar som länsstyrelsen föreslår.

Transporter

Länsstyrelsen och Naturvårdsverket anser båda att villkor skall föreskrivas rörande transporter.

Bolaget anför i första hand principiella invändningar beträffande möjligheterna att föreskriva transportvillkor av angivet slag.

Förslaget tar sin principiella utgångspunkt i att villkor för så kallade externa transporter, det vill säga transporter till och från verksamheten eller verksamhetsområdet, över huvud taget kan föreskrivas enligt miljöbalken. Det är bolagets bestämda uppfattning att sådana villkor i princip inte kan föreskrivas.

Miljööverdomstolen har i två domar 2003-05-06 beträffande Stora Enso Hylte AB respektive Akzo Nobel Base Chemicals AB avgjort två överklagade domar gällande transportfrågor. I dessa domar konstaterar Miljööverdomstolen att 2 kap 3 § miljöbalken utgör den grundläggande bestämmelsen vid bedömning av vilka krav som kan ställas på en verksamhetsutövare vad gäller skyddsåtgärder m.m., men att när det gäller följd-företag en rimlig avgränsning måste göras vid tillståndsprovningen enligt 16 kap 7 §

miljöbalken, så att endast följdföretag som har ett omedelbart samband med den tillståndsprövade verksamheten beaktas. Miljööverdomstolen konstaterar också att transporter av råvaror, insatsvaror och färdiga produkter m.m. utgör följdverksamheter.

Domen rörande Stora Enso Hylte AB har överklagats av sökandebolaget. Frågan om prövningstillstånd skall meddelas eller ej är ännu inte avgjord.

Miljööverdomstolen anför i nyssnämnda domar att det av miljöbalkspropositionen framgår att krav enligt 2 kap 3 § miljöbalken bör kunna ställas på transporter och riktas mot verksamhetsutövaren.

Bolaget menar att Miljööverdomstolen ger en felaktig beskrivning av det aktuella förarbetsuttalandet (proposition 1997/98:45, del 2, sid. 16). Detta utgör således inget stöd för tanken att villkor skall kunna riktas mot en verksamhetsutövare för vilken transporter utgör ett följdföretag till den egentliga verksamheten, utan klarlägger endast att krav enligt miljöbalken kan ställas på utövarna av transportverksamhet som sådan. I förarbetsuttalandet skiljer man nämligen tydligt mellan fastighetsanknuten verksamhet och sådan verksamhet som inte sker genom användande av mark, byggnad eller anläggning. Som exempel på den senare verksamhetstypen nämns transporter och konstateras att krav med stöd av 2 kap 3 § miljöbalken kan ställas på sådan verksamhet.

Omfattningen av transporter som sådana eller omfattningen av eventuella farliga transporter i verksamhetens omedelbara närhet kan vara av betydelse vid tillåtighetsprövningen. Exempelvis när transporter får äga rum samt vilka tillfartsvägar som skall väljas kan också regleras i villkor. Transportarbetet i stort kan däremot inte omfattas av tillstånd eller regleras i villkor.

Myndigheternas förslag rörande externa transporter faller uppenbarligen helt utanför området för tillämpning av 16 kap 7 § miljöbalken, varför stöd för villkorsreglering av dessa transporter inte finns i lagstiftningen.

De krav på speditörer och transportföretag som kan anses motiverade ur miljösynpunkt bör riktas direkt mot dessa i form av generella konkurrensneutrala regler för hela EU i stället för indirekt mot en verksamhetsutövare på det sätt som myndigheternas förslag innebär.

Det kan till och med ifrågasättas om inte villkor avseende externa transporter, inklusive val av transportsätt, kan sägas snedvrída konkurrensen på sådant sätt att ett otillåtet handelshinder uppstår vad gäller varors och tjänsters fria rörlighet inom EU.

För det fall att miljödomstolen trots vad bolaget anført ovan anser att transportvillkor kan och bör föreskrivas anser bolaget i andra hand att de föreslagna villkoren delvis är alltför omfattande, i vissa avseenden är olämpligt formulerade och därmed kan ges en orimlig tolkning samt delvis är omöjliga att följa.

Vad gäller förslaget om transportplan m.m. gäller att transporter till bruket främst utgörs av råvaror som massaved, sågverksflis, kemikalier (många olika), fyllmedel, sulfatmassa, olja, bränsleflis, samt beklädnads- och emballagematerial. Den absoluta

huvuddelen av råvarorna anskaffas av bolaget som fritt levererat, det vill säga att säljaren ombesörjer transporten till bruket.

Utleveranserna av papper från bruket fördelar sig med ca 80 % på tåg och i övrigt med ca 10 % på båt respektive bil. Avsalumassa levereras till mellan 80 % och 90 % med båt och i övrigt främst med tåg. Av båtleveranserna går ca 50 % med långtidschartrade båtar till olika terminaler i Europa i ett med andra industrier gemensamt transport-system. Biltransporter nyttjas för korta transporter (ofta till kunder i Sverige, Norge eller Finland) eller vid behov av mycket snabb leverans som till exempel kan krävas på grund av förseningar. Biltransporter är det dyraste transportsättet och undviks därför så vitt möjligt.

Vad gäller det föreslagna villkorets omfattning synes förslaget avse alla transporter till verksamheten oavsett hur dessa beställs eller upphandlas och de från verksamheten där bolaget genomför/beställer/upphandlar transporterna. Med denna formulering har myndigheterna sannolikt velat begränsa villkorets räckvidd till sådana transporter som bolaget kontrollerar.

Transporterna till verksamheten avser som framgått ovan i allt väsentligt olika typer av råvaror, i första hand vedråvara och kemikalier. Som också framgått ovan saknar bolaget i allt väsentligt inflytande över hur intransporterna utförs. När det gäller dessa kan bolaget visserligen teoretiskt påverka hur transporterna skall utföras, men transport-ekonomiska och andra förutsättningar begränsar dock valmöjligheterna i hög grad.

Övriga inköp av råvaror fördelar sig på ett stort antal ofta lokala leverantörer. Uppenbarligen kan beträffande dessa annat transportsätt än bil inte komma ifråga.

I de ovan nämnda domarna fastslår Miljööverdomstolen även att en grundläggande förutsättning för att villkor för en verksamhet skall kunna meddelas är att tillståndshavaren har möjlighet – faktiskt och rättsligt – att bestämma över det som villkoret avser att reglera.

Sammanfattningsvis anser bolaget att villkoret inte kan omfatta transporter till verksamheten eftersom bolaget inte kan sägas kontrollera dessa transporter på ett sådant sätt som Miljööverdomstolen menat utgör en förutsättning för villkorsreglering.

När det så gäller hur förslaget formulerats och därmed kan tolkas sägs att bolaget skall inge en transportplan till tillsynsmyndigheten som är inriktad på att välja det transportsätt som bäst främjar en hållbar utveckling. Det kan tolkas som att ingen hänsyn skall tas till de tekniskt/ekonomiska möjligheterna att välja transportsätt. Detta är givetvis orimligt och innebär att den avvägning som skall göras enligt 2 kap 7 § miljöbalken utesluts. Bristen kan korrigeras om det klarläggs att transportplanen skall vara inriktad på att *om möjligt* välja det transportsätt som bäst främjar en hållbar utveckling. Därmed klarläggs att hänsyn skall tas till föreliggande tekniskt/ekonomiska möjligheter vid upprättande och uppföljning av en transportplan.

Länsstyrelsen och Naturvårdsverket föreslår vidare att ett villkor skall föreskrivas enligt vilket transporter med fartyg till verksamheten och de från verksamheten där bolaget

beställer transporten skall, från och med år 2006 till minst 90 % räknat som tkm/år, ske med användning av bränsle med högst 1,0 viktsprocent svavel och med katalysatorer dimensionerade för minimum 90 % reningseffektivitet avseende kväveoxider.

Ovanstående principiella resonemang gäller givetvis fullt ut beträffande villkorsförslaget. Därutöver konstaterar bolaget att ett villkor enligt förslaget skulle ålägga bolaget skyldigheter som ligger långt bortanför de förhållanden bolaget har rådighet över. Det har enligt ovan fastslagits av Miljööverdomstolen att sådan rådighet är en förutsättning för villkorsreglering av en verksamhet.

Enligt uppgifter från Sjöfartsverket har mindre än 1 % av de fartyg som anlöper svensk hamn certifikat på NO_x-reducerande åtgärder. Det fåtal fartyg det gäller är till stor del Finlandsfärjor eller s.k. rorofartyg som nyttjas av bl.a. massindustrin i systemtransporter. Det finns därför idag inte tillgång på fartyg med katalysatorrening i en omfattning som gör myndigheternas förslag rimligt. Bolaget saknar möjlighet att etablera transport-system för andra båttransporter än vad som idag är aktuellt. Detta beror bland annat på att dessa transporter måste upphandlas i direkt anslutning till att ett transportbehov föreligger. Det är därmed inte möjligt att styra transportererna till enskilda fartyg. Konsekvensen av ett villkor enligt förslaget skulle därför bli att de ej systembundna båttransporterna måste föras över på bil eller järnväg vilket kraftigt skulle öka transportkostnaderna.

Det skall också framhållas att dessa transporter i huvudsak sker utanför Sveriges gränser.

Eftersom det inte är möjligt att styra transportererna till enskilda fartyg är det heller inte möjligt att uppfylla kravet på användning av bränsle med högst 1,0 viktsprocent svavel. Mycket få fartyg utnyttjar sådant bränsle.

Energi

Länsstyrelsen och Naturvårdsverket föreslår båda att bolaget skall åläggas att under en provotid utföra ett flertal utredningar och därvid i detalj belysa kostnad, nytta och konsekvenser för utsläpp och hushållning av energi m.m. Resultaten av utredningarna föreslås redovisas senast den 31 mars 2005.

Bolaget konstaterar att ett utredningsunderlag beträffande flertalet punkter, inklusive ställningstaganden till dessa, ingår i bolagets ansökningshandlingar. Bolaget åtar sig ändå att till den föreslagna tidpunkten uppdatera och i erforderlig grad komplettera utredningarna i enlighet med myndigheternas förslag. Som angivits ovan åtar sig bolaget att i detta sammanhang även utreda förutsättningarna för att minska utsläppen av rusånga.

Kemikalier

Länsstyrelsen och Naturvårdsverket föreslår båda att bolaget vid införandet av nya kemikalier i tillverkningsprocessen endast får använda kemikalier med minsta miljöfarlighet. Innan nya kemiska produkter, som innehåller för verksamheten nya ämnen, används i produktionen skall tillsynsmyndigheten också informeras. Informationen skall

innehålla uppgifter om miljöegenskaper som nedbrytbarhet, ekotoxicitet och potentialen för bioackumulerbarhet.

Bolaget har ingen invändning mot en skyldighet att vid införande av nya kemikalier i tillverkningsprocessen endast använda kemikalier med minsta miljöfarlighet. Dock måste naturligtvis i sammanhanget även beaktas aktuella kemikaliers tekniska funktionskrav.

Bolaget har heller ingenting emot föreslagen informationsskyldighet gentemot tillsynsmyndigheten eller vad informationen skall innehålla. Det måste dock förutsättas att aktuell information finns tillgänglig hos tillverkaren/importören.

Enligt idag gällande lagstiftning är det tillverkarens/importörens ansvar att utreda hälso- och miljöfarligheten hos en kemisk produkt. Det är även tillverkarens ansvar att delge samma information till användaren av produkten. Nuvarande lagstiftning ställer dock inte specifika krav på tillverkaren/importören att genomföra tester för att ta fram data på miljöegenskaper om dessa saknas. Det är mot denna bakgrund inte rimligt att kräva att användaren av en kemikalie, i detta fall bolaget, ska åläggas att ta fram denna information om den saknas från tillverkaren/leverantören, vilket ofta är fallet idag.

Vidare anser myndigheterna att bolaget från och med den 1 januari år 2005 inom verksamheten endast skall få använda sådana kemiska produkter för vilka det finns dokumenterad kunskap om risken för olägenheter för den yttre miljön på grund av dålig nedbrytbarhet, akut och kronisk toxicitet och potential för bioackumulering. Bolaget motsätter sig denna del av förslaget.

Ett nytt regelverk för kemikaliekontroll är under utarbetande inom EU. Det föreslagna systemet benämns REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restrictions of Chemicals). REACH innebär bland annat att tillverkare/importörer av kemiska ämnen åläggs att ta fram och rapportera data på hälso- och miljöegenskaper för sina ämnen till en central myndighet inom EU i samband med en registrering av ämnena. Vidare ska riskerna för hälsa och miljö med avsedd användning av ett ämne bedömas och redovisas vid registreringen. Tillverkare/importörer har även skyldighet att sprida denna information längs användarkedjan.

Den tidplan som föreslagits för införande av REACH innebär att kemiska ämnen med särskilt farliga egenskaper eller hög volym ska registreras från år 2005. Ämnen med lägre volymer ska sedan successivt registreras fram till år 2016. Den exakta utformningen av och tidplanen för införande av det nya regelverket kan komma att ändras innan det slutligen antas.

Införandet av REACH innebär sålunda att villkorsförslaget att bolaget endast skall få använda sådana kemiska produkter för vilka det finns dokumenterad kunskap kommer att uppfyllas via EU:s regelverk.

Bolaget har dessutom en kemikaliegrupp som måste kontrollera och godkänna alla nya kemikalier som nyttjas i produktion och driftservice. Kemikaliers egenskaper vad gäller yttre miljö, arbetsmiljö, produktsäkerhetskrav mot livsmedelsförpackningar bedöms därvid.

Mark

Länsstyrelsen föreslår att bolaget skall åläggas att i samråd med tillsynsmyndigheten utreda förekomsten av förorenade områden inom bolagets industriområde samt arbeta fram en plan för successiv efterbehandling av förorenade områden. Länsstyrelsen motiverar sitt förslag genom att hänvisa till risken för "gamla synder" kopplade till den bakåt i tiden bedrivna industriella verksamheten på området. Länsstyrelsen åberopar således inga skäl kopplade till den framtida nu ansökta verksamheten. Sådana skäl torde också vara svåra att åberopa, inte minst eftersom bolaget inte inom ramen för den ansökta ökade produktionen avser att utföra några markarbeten. Bolaget motsätter sig därför villkorsförslaget.

Bolaget vill samtidigt framhålla att bolagets invändningar mot villkorsförslaget är av principiell natur. Bolaget anser således att hithörande frågor skall och kan tas upp inom ramen för det löpande tillsynsarbetet.

Nedläggning

Naturvårdsverket menar att ett villkor skall föreskrivas som ålägger bolaget att i god tid före en nedläggning av hela eller delar av verksamheten inge en avvecklingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande.

Miljööverdomstolen har i en dom 2003-07-04 i mål nr M 1936-03 anfört följande rörande ett motsvarande yrkande från Naturvårdsverket.

"Yrkandet om en avvecklingsplan bör bedömas enligt artikel 9.6 i IPPC-direktivet. Där anges att ett tillstånd skall innehålla krav på åtgärder som rör andra förhållanden än dem som gäller vid normal drift. Därför skall, om det finns risk för miljöpåverkan, hänsyn på lämpligt sätt tas till exempelvis den slutliga nedläggningen av verksamheten. Ett villkor som ålägger bolaget att vidta en åtgärd med sikte på en tidpunkt som infaller i en obestämd framtid förutsätter enligt Miljööverdomstolens tolkning av ifrågavarande föreskrift att det finns någon eller några konkreta omständigheter som gör sannolikt att ett sådant villkor behövs inom överskådlig tidpunkt. Miljööverdomstolen instämmer i miljödomstolens slutsats i denna del. Naturvårdsverkets överklagande skall därför ogillas."

Domen har överklagats av Naturvårdsverket. Frågan om prövningstillstånd skall meddelas eller ej är ännu inte avgjord.

Bolaget menar att förhållandena i bolagets fall är desamma som de som låg till grund för Miljööverdomstolens ställningstagande enligt ovan. Bolaget motsätter sig därför förslaget.

DOMSKÄL

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen i målet får anses uppfylla kraven i 6 kap miljöbalken och skall därför godkännas.

Tillåtlighet

Det har inte framkommit någon omständighet som kan anses medföra hinder för att tillåta verksamheten.

Utsläpp till vatten

Bolaget har föreslagit att vissa utredningar angående utsläppet till vatten skall utföras, U1. Inga invändningar har riktats mot dessa förslag. Härutöver har Fiskeriverket formulerat önskemål om utredningar beträffande de stora oavsiktliga utsläpp som förekommit samt beträffande kontroll av utsläppens betydelse för fiskbestånd m.m. i recipienten. Frågan om fortlöpande undersökningar bör enligt domstolens mening hanteras inom ramen för den löpande tillsynen. I övrigt inryms så vitt miljödomstolen kan finna de av verket efterfrågade undersökningarna i utredningsuppdraget U1. Uppdraget bör dock kompletteras på så sätt att däri också skall ingå krav på redovisning av hur förekomsten av tillfälligt förhöjda utsläpp påverkats av hittills vidtagna processinterna åtgärder och vilka ytterligare åtgärder, utöver vad som följer av valet av reningsmetod, som eventuellt bör vidtas för att nedbringa dessa.

Utsläpp till luft

Utsläpp av processvavel från smältalösare m.m.

Länsstyrelsen har föreslagit att bolaget skall åläggas att under en provotid utreda det samlade utsläppet av processvavel från smältalösare, hartskokeri och diffusa svaga gaser. Bolaget har föreslagit att det skall delegeras till tillsynsmyndigheten att avgöra hithörande villkorsfrågor, men inte motsatt sig att frågan hanteras på det sätt länsstyrelsen föreslagit. Även miljödomstolen finner det lämpligt att frågan blir föremål för prövning i domstolen, vilket bör ske samordnat med övriga provotidsfrågor.

PAH

Bolaget har godtagit att den föreslagna utredningen U3 utvidgas i enlighet med länsstyrelsens förslag till att avse sambandet mellan utsläpp av kväveoxider, kolmonoxid och PAH från barkpannan. Med hänvisning till de höga provtagnings- och analyskostnaderna motsätter sig bolaget att utreda dessa samband vad gäller sodapannan. I denna del har bolaget också anfört att det länge indirekt följt utsläppen av svavelväte från sodapannan genom mätning av utgående halt kolmonoxid, att dessa mätningar visar att utsläppen av kolmonoxid är låga och att den låga halten kolmonoxid medför försumbara utsläpp av PAH. Under huvudförhandlingen godtog länsstyrelsen bolagets inställning i frågan. Också miljödomstolen finner det ändamålsenligt att frågan utreds i den omfattning bolaget slutligen godtagit.

Stoft

Ingen erinran har framförts mot de av bolaget föreslagna föreskrifterna beträffande utsläpp av stoft från sodapannan. Bestämmelser om provotid och utsläpps begränsning under denna bör föreskrivas i enlighet med vad bolaget föreslagit.

Buller

Länsstyrelsen har betonat betydelsen av att de tillfälliga bullerstörningarna nedbringas och föreslagit att vissa utredningar beträffande dessa skall utföras. Bolaget har anfört att de momentana störningarna framför allt orsakas av utsläpp av så kallad rusånga.

Bolaget har inte motsatt sig att den del av problemet som sammanhänger med utsläpp av rusånga utreds. Bolaget menar dock att detta problem bör behandlas inom ramen för de av länsstyrelsen föreslagna energiutredningarna.

Bullernivåerna vid närmaste bostäder är förhållandevis höga. Miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning beträffande vikten av att de tillfälliga störningarna nedbringas så långt som möjligt. Särskilt angeläget är det att bullret nattetid begränsas för att motverka risken för sömnstörning. Någon närmare utredning eller bedömning av i vilken utsträckning förhöjda momentanvärden förekommer på grund av andra orsaker än utsläpp av rusånga har inte presenterats. En utredning av det slag länsstyrelsen förordat bör därför genomföras. Som en följd härav bör avgörandet av vilket villkor som bör gälla för momentant buller nattetid skjutas upp under en provotid. Det kan inte uteslutas att åtgärder som eventuellt kommer att vidtas för att reducera de momentana ljudnivåerna också inverkar på bullersituationen i andra avseenden. Därför bör provotiden omfatta också bullret i övrigt. Tidpunkten för redovisning bör vara densamma som för övriga utredningar i uppskjutna frågor.

Tillfälligt förhöjda bullernivåer förorsakas ofta av mer eller mindre oförutsedda händelser. Det kan därför vara svårt att exakt ange med vilken frekvens de kan väntas uppkomma i framtiden och vilka bullernivåer som uppnås. Däremot bör det inte vara förknippat med några större svårigheter att under provotiden insamla erfarenheter och med dessa som underlag bedöma förutsättningarna för att på sikt upprätthålla en godtagbar bullernivå i fabriken omgivning. Domstolen bedömer förutsättningarna för utredningen vara sådana att nu endast bör föreskrivas den allmänna inriktningen av utredningen i huvudsaklig överensstämmelse med vad länsstyrelsen föreslagit medan det bör överlätas åt bolaget att i samråd med tillsynsmyndigheten närmare bestämma om uppläggning och genomförande.

Under provotiden bör som provisorisk föreskrift gälla de riktvärden som anges i bolagets förslag till slutligt villkor för buller.

Kemikalier

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har föreslagit ett villkor som innebär att det efter den 1 januari 2005 skall vara förbjudet att använda kemikalier för vilka dokumenterad kunskap i vissa avseenden saknas. Bolaget har motsatt sig att ett sådant förbud meddelas och därvid bland annat hänvisat till det arbete med att ta fram ett nytt regelverk för kemikaliekontroll som pågår inom EU.

Från myndighetshåll har också föreslagits att bolaget skall åläggas skyldighet att informera tillsynsmyndigheten när nya kemikalier tas i bruk. Bolaget har inte motsatt sig detta under förutsättning att den aktuella informationen finns tillgänglig hos tillverkaren/leverantören.

Hithörande frågor regleras dels genom de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken, framför allt utbytesregeln och kunskapskravet, dels genom de särskilda bestämmelserna i 14 kap 7-9 §§. Genom de senare läggs ansvaret för utredning och information på tillverkare och importörer. Det framstår enligt domstolens mening inte som rimligt att i ett enskilt tillståndsmål om en verksamhet som denna, där kemikalie-

användningen generellt sett sker under omsorgsfull övervakning och kontroll, tvångsmässigt på verksamhetsutövaren överföra ansvar som enligt miljöbalken åvilar andra. Den av myndigheterna föreslagna förbudsbestämmelsen bör därför inte föreskrivas. Däremot finner miljödomstolen den föreslagna bestämmelsen om informationsskyldighet välmotiverad. En sådan bestämmelse bör därför föreskrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad myndigheterna föreslagit. Det är också lämpligt att bolaget informerar tillsynsmyndigheten när ny information kommer fram om kemikalier som redan är i bruk. På vilket sätt detta skall ske bör bestämmas inom ramen för den löpande tillsynen.

Det förtjänar påpekas att vad som här anförts inte på något sätt befriar bolaget från skyldigheten att följa de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken. Bolaget skall således fortlöpande tillämpa utbytesregeln, noggrant följa utvecklingen på kemikalieområdet och aktivt verka mot tillverkare och importörer i syfte att minska de sammanlagda hälso- och miljöriskerna av verksamheten vid bolagets anläggning.

Energi

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har föreslagit att bolaget skall åläggas att under en provotid utföra vissa utredningar rörande hushållningen med energi, att resultaten av utredningarna skall redovisas när nu gällande provotid går ut samt att bolaget då även skall lämna förslag till åtgärder och villkor för energiförbrukningen. Bolaget har godtagit myndigheternas förslag utom beträffande skyldigheten att föreslå åtgärder och villkor.

I den del av myndigheternas förslag som godtagits av bolaget anges bland annat att bolaget skall redovisa sin inställning till rimligheten av att vidta åtgärder av de slag som omfattas av utredningarna. Det framstår enligt domstolens uppfattning som följdriktigt att denna rimlighetsbedömning också åtföljs av förslag till åtgärder och villkor där så bedöms motiverat. Någon anledning att begränsa utredningen i enlighet med bolagets önskemål finns därför inte.

Transporter

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har föreslagit ett villkor med innebörd att merparten av transporter med fartyg till och från verksamheten fr.o.m. år 2006 bara får ske med fartyg som använder bränsle med högst 1,0 viktsprocent svavel och som har katalytisk NO_x-rening. Bolaget menar att det härigenom skulle åläggas skyldigheter som ligger långt bortanför de förhållanden bolaget har rådighet över och att sådan villkorsreglering inte får ske. Bolaget har också uppgett att det idag är mycket få fartyg som uppfyller dessa krav. Miljödomstolen finner på de grunder bolaget anfört att det av myndigheterna föreslagna villkoret inte skall föreskrivas.

Bolaget har också motsatt sig myndigheternas villkorsförslag avseende en s.k. handlingsplan för transporter. I andra hand har bolaget begärt att en eventuell föreskrift gällande transporter skall begränsas till att gälla en transportplan motsvarande den av myndigheterna föreslagna handlingsplanen. I tredje hand har bolaget begärt att en utredningsföreskrift meddelas.

Under huvudförhandlingen uppgav myndigheterna att man i detta sammanhang med begreppet handlingsplan avser en närmare beskrivning av det sätt på vilket transportarbetet nu är organiserat. Vidare godtog myndigheterna att frågan om handlingsplan i stället behandlas inom ramen för en prövotidsutredning liknande vad Miljööverdomstolen föreskrivit i domar den 6 maj 2003 gällande transportfrågor vid Store Enso Hylte AB respektive Akzo Nobel Base Chemicals.

Domstolen noterar att bolagets redovisning av transportfrågorna inte har föranlett någon kritik i sak från remissmyndigheternas sida. Inte heller domstolen finner något att anmärka mot redovisningen. Den får snarare anses vara en väl genomarbetad redogörelse för det nuvarande transportsystemet och förutsättningarna för att utveckla detta i en för miljön lämplig riktning. Det finns därför inte anledning att nu ställa krav som i praktiken innebär att redovisningen omgående skall göras om. Däremot utesluter domstolen inte att det kan finnas skäl att på sikt införa ett system med regelbunden redovisning till tillsynsmyndigheten av hur miljöarbetet inom transportområdet fortskrider. Domstolen finner det därför mest ändamålsenligt att nu endast föreskriva att transportfrågorna skall utredas i huvudsak på motsvarande sätt som Miljööverdomstolen bestämt i ovan nämnda mål. Härutöver bör bolaget åläggas att redovisa sin syn på hur ett system med handlingsplaner av det slag myndigheterna efterfrågat skulle kunna utformas.

Nedläggning, förorenade områden

Naturvårdsverket har utifrån en principiell ståndpunkt hävdat att tillståndet måste innehålla krav på åtgärder för en slutlig nedläggning av verksamheten eftersom det då finns risk för miljöpåverkan. Länsstyrelsen har begärt att bolaget åläggs att utreda förekomsten av förorenade områden inom industriområdet och arbeta fram en plan för successiv efterbehandling av dessa.

Vid tolkning av innebörden av kravet på föreskrift inför verksamhetens nedläggning enligt det s.k. IPPC-direktivet ansluter sig miljödomstolen till det synsätt som framträder i Miljööverdomstolens dom den 4 juni 2003 (M 1936-03). Med ett sådant synsätt är det inte motiverat att i detta fall meddela något villkor inför en eventuell nedläggning av verksamheten.

Bolaget har gentemot länsstyrelsens krav på kartläggning och efterbehandling av eventuella förorenade markområden hävdat att ett sådant krav principiellt inte kan godtas då det inte är kopplat till den framtida verksamhetstillståndsansökan avser.

Frågan om ett område där verksamhet bedrivs innehåller föroreningar och vilka åtgärder, som därmed kan bli aktuella, kan ha relevans både i tillsynsarbetet och vid bedömningen av verksamhetens tillåtlighet och erforderliga skyddsåtgärder. Något principiellt hinder möter därför inte mot att meddela en föreskrift enligt länsstyrelsens förslag. Bolaget har i övrigt inte motsatt sig länsstyrelsens krav. Även miljödomstolen finner att utredningskravet är sakligt motiverat och att frågan om eventuell efterbehandling av förorenade områden därför skall bli föremål för en prövotid.

Verkställighet

Eftersom verksamhetens tillåtlighet inte ifrågasatts och bolagets planerade produktionsökning är nära förestående finns skäl att meddela ett s.k. verkställighetsförordnande.

Delegation

Frågorna om eventuella villkor för avfallshantering och utsläpp till vatten av komplexbildare kan såsom bolaget föreslagit överlåtas till tillsynsmyndigheten att fastställa.

Underrättelse

I enlighet med sitt åtagande vid huvudförhandlingen skall bolaget underrätta miljödomstolen när tillståndet tagits i anspråk.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagande ges in till miljödomstolen senast den 20 november 2003. Det skall vara ställt till Svea hovrätt, Miljööverdomstolen.

Margareta Bergström

Erik Marell

I avgörandet som är enhälligt har deltagit t.f. lagmannen Margareta Bergström, miljørådet Erik Marell samt de sakkunniga ledamöterna Mats-Åke Bygdemark och Inga-Lisa Svensson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga Miljööverdomstolens avgörande skall göra detta genom att skriva till Högsta domstolen.

Skrivelsen skall dock skickas eller lämnas till Svea hovrätt, Box 2290, 103 17 Stockholm. Den skall ha kommit in senast den dag som anges i slutet av det överklagade avgörandet.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen skall pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast

1. om det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen
2. om det finns synnerliga skäl till en prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i Miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (dag och nummer för Miljööverdomstolens avgörande),
3. den ändring i avgörandet som klaganden yrkar,
4. varför klaganden anser att avgörandet skall ändras,
5. de omständigheter som klaganden åberopar till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas,
6. de bevis som klaganden åberopar och vad han vill styrka med varje bevis.